

İLKİN ŞÜKÜRBƏYLİ
NƏSİMİ FAİQOĞLU

QƏTL EDİLMİŞ UŞAQLAR

«Aspoliqraf»
Bakı–2016

Redaktor: **Mustafa Çəmənli**

İlkin Şükürbəyli, Nəsimi Faiqoğlu

Q 49 Qətl edilmiş uşaqlar. Bakı, «Aspoliqraf», 2016, 160 səh.

Bu kitab hər sətrindən qan daman sənədlər toplusudur. Kitabın səhifələrindən şəhid olmuş, itkin düşmüş uşaqların, hələ dil açmamış həyatına son qoyulan körpələrin məhv edilmiş taleyi boylanır. Bu körpələrin, yeniyetmə uşaqların həyatını məhv edən isə dünya qarşısında özünü soyqırırma məruz qalan xalq kimi tanıdan, yalandan göz yaşları tökən Ermənistan hakimiyyəti və ermənilərin faşist xislətli havadarlarıdır.

Q 4502020000 2016
053

© İlkin Şükürbəyli,
Nəsimi Faiqoğlu, 2016
© «Aspoliqraf», 2016

BU KİTAB İNTİQAM ÜÇÜN DEYİL, YADDAŞ ÜÇÜNDÜR

Varlığı yaradan əvvəl «bir erkək, bir dişi, bir qadın, bir kişi» yaratdı. Yer üzündə hər rəngdə gil olduğuna görə, istəmədi gillər arasında fərq olsun. Hər rəng gildən bir Adəm, bir Həvva yaratdı. Araya şeytan girdi. Onları cənnətdən yer üzünə atdı. Birinci Habillə Qabil dünyaya gəldi. Eyni cinsdən ikisi olandan mübahisə müharibəyə döndü. Müharibələrin bünövrəsi qoyuldu. Yəni müharibə yeni şey deyil. Amma müharibələr də əxlaq daxilində olunmalıdır. Çünki ölən də, öldürən də insandı – əslində, qardaşdırlar. Qocalar və qarılar, qadınlar və körpələr Yaradanın himayəsində, kölgəsində hər cür müharibədən, münaqişədən kənar da tutulmalıdır. Fərq qoymadan müharibə edən hər iki tərəf onları qorunmalıdır. Bu bütün müharibələrin müqəddəs qanunudur. Bu Allahın «mən səni unutmamışam, qanunlarına tabeyəm» deməkdir.

Əslində, müharibə əxlaq daxilində olursa qırmaq, öldürmək, məhv etmək deyil, məsləki, əxlaqı qorumaq uğrunda müharibəyə dönmüş mübahisədir. Əslində, inkişafın, insan şüurunun bu mərhələsində müharibələr olmamalıdır. Bunu məntiq tələb edir. Ən qəliz məsələləri masa arxasında həll etməyə qadir olduğumuz halda, insan nəyə görə silaha əl atmalıdır? İnsan onsuz da öləcək – bir az tez, bir az gec. Müharibə artıq iş, artıq xərc, göz yaşları ilə yeyilən çörəkdir. Özün özünə kəsdiyən cəzadı, verdiyin əzabdı. Elmin, şüurun, ağılın olduğu halda, sən həyatını daha gözəl qura bilərsən. Özünə, qonşuna, xalqına daha yaxşı şərait yarada bilərsən. Amma biliyini,

istedadını, bacarığını daha güclü silah düzəltməyə, daha çox insan qırmağa yönəldirsən. Niyə?

1978-ci ildə Qvineya-Bisauya yaradıcılıq ezamiyyətinə getmişdim, orada yeni bir qəbilə tapılmışdı. Səfirlikdən həmin qəbiləyə getməyim üçün mənə şərait yaratmaqlarını xahiş etdim. Şərait yaratdılar. Qəbilə başçısı ilə görüşdük. Burada hər şey necə dünyaya gəlibsə, elə o vəziyyətdə idi. Ağaclar bitdiyi yerdən birbaşa günəşə doğru uzanır, daha çox gün işığı udmaq üçün bir-birini sıxışdırır. Çox sıxlıq idi, amma ağaclar döyüşmürdü. Hər ağac öz yarpağını açırdı, öz meyvəsini gətirirdi. Üstünə heç nə örtmürdü, heç nə gizlətmirdi.

Qəbilə də bu ağaclar kimi necə doğulmuşdu, elə də gəzirdi. İlk anlar özümü itirdim. İçimdə özümə «sakit, sakit ol» – dedim. At ilxısı görmüsən? O gözəl atlar, dayçalar əyninə nə geymişdi? Heç nə! Hər şey səliqəyə düşməyə başladı. Adamların üzünə baxdım, gözəl idilər. Saf, aydın, maraq dolu gözləri vardı. Bu qəbilə dövlətə söz vermişdi ki, bir daha insan ovlamayacaqlar, insan əti yeməyəcəklər. Qəbilə başçısından «niyə insan əti yeyirdiniz» – soruşdum. Tur Heyerdalın bu sualı bir hannibala verdiyi yadıma düşdü:

Tur Heyerdal:

- Niyə insan yeyirsiniz?
- Siz niyə müharibə eləyirsiniz, insan öldürürsünüz?
- Biz öldürürük, amma yemirik.
- Yeməyəcəksinizsə, niyə öldürürsünüz? Niyə müharibə edirsiniz?

İbtidai dövrümüzdən bu yarıçılpaq insanın verdiyi suala biz bugünkü şüurumuzla cavab tapa bilmirik...

...Sualımı gözləyən tərcüməçiyə dedim:

- Soruş görək bu qəbilə üzvləri hamısı sağlam, gözəl, demək olar ki, ideal bədən quruluşuna malikdir. Bəs burada

(antisanitariya şəraitində demək istədim, demədim) xəstəlik-zad olmur, şikəst doğulanlar yoxdur? Sualı tərcümə etdi. Qəbilə başçısı düşünmədən cavab verdi:

– Var, şikəst doğulanlar da olur. Onlar yaşaya bilmir. **Sağ qalanlar qaçıb ov olmayanlar, qovub ov ovlaya bilənlərdir – onlar da belə gözəl olur.**

...Qarşımdakı bu kitabı vərəqləyirəm. Hər səhifəsi qanlı bir vəhşilik, həm də söz açdığım qəbilələri belə dəhşətə gətirəcək cinayətdi. Körpələrə, uşaqlara, yeniyetmələrə qarşı ağlasığmaz vəhşilikdi. Bu vandallığı, işgəncə ehtirasını görüb istər-istəməz soruşmaq istəyirəm:

– Bəs bu insanları öldürəndən, dərisini soyandan sonra niyə yeməmisiniz?! Yesəydiniz, bəlkə, gözünüz, könlünüz doyardı, zaman-zaman bu qanlı vəhşilikləri təkrar etməzdiniz.

Nə bilim, bəlkə, mən ağrıdan-acıdan hissə qapılıb belə ağır söz deməyə məcbur olmuşam... Siz də bu kitabı vərəqləyin. Əsl erməni ziyalıları da bu kitabı görüb, oxuyub öz fikirlərini bildirsin, haqsızamsa məni qinasın. Kitabda yazı yoxdu. Hamısı faktlar, fotofaktlardır.

Fikrət QOCA

*Azərbaycanın Xalq şairi,
Dövlət mükafatı laureatı*

OYUNCAĞIMIZ ATILMIŞ PATRONLARIN GİLİZLƏRİ İDİ

Mən 1985-ci ildə Qarabağ bölgəsinin Füzuli rayonunun Şükürbəyli kəndində anadan olmuşam. İndi mənim dünyaya gəldiyim rayon Ermənistanın işğalçı ordusunun əlindədir. Ermənistanın xüsusi təlim görmüş silahlı dəstələri Azərbaycana qarşı növbəti dəfə təcavüzkarlıq mövqeyi tutanda, Azərbaycanın əzəli torpağı olan Qarabağın dağlıq hissəsini işğal etmək məqsədi ilə əraziyə dağıdıcı hücumlar edib, yaşayış məntəqələrini yandıranda, yaxud talayaraq dinc əhalini vəhşicəsinə qətlə yetirəndə mənim üç yaşım var idi.

Erməni silahlı birləşmələri, demək olar ki, hər gün, çox zaman isə bir gündə bir neçə dəfə kəndlərimizi müxtəlif silahlardan atəşə tuturdu. Bunun nəticəsində çoxlu günahsız insanlar, o cümlədən də körpələr, uşaqlar, qocalar, qız-gəlinlər yaralanır, yaxud aldıqları yaralardan ölürdülər.

1993-cü il avqust ayının 23-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi təcavüzü nəticəsində Füzuli rayonu, eləcə də bizim kəndimiz işğal olunanda isə mənim 8 yaşım var idi. Səkkiz yaşına kimi mən düşmən toplarının, tanklarının, eləcə də raket qurğularının atdıqları mərmilərin dəhşətli mənzərəsi altında böyümüşəm. Oyuncağımız atılmış patronların gilizləri idi.

Mən həmin vaxtdan yüzlərlə həmyaşlarım kimi ev-eşiyimizdən didərgin düşərək çadırlarda, insan üçün adi bir şəraiti olmayan yerlərdə yaşamağa məcbur oldum. Yüzlərlə həmyaşlarım kimi mənim də uşaqlıq çağlarım qaçqınlıq və məcburi köçkünlük illərində yeniyetməliyə, gəncliyə çevrildi.

İndi minlərlə azərbaycanlı uşaq, qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətindədir. Bu uşaqlar qışın soyuğunda, yayın istisində əziyyət çəkirlər. Lakin işğalçı Ermənistan ordusu geri çəkilmək istəmir ki, bu uşaqlar doğma yurd-yuvalarına dönsünlər.

İndi mənim 31 yaşım var. Bu kitabı tərtib etməkdə məqsədim dünyanın müxtəlif ölkələrində qayğısız, müharibə fəlakətlərindən uzaqlarda yaşayan həmyaşlarıma bildirmək istəyirəm ki, 28 ildir ki, Ermənistan dövləti Azərbaycanın 20 faiz torpağını işğal edib. Bir milyondan artıq Azərbaycan vətəndaşı ev-eşiyindən didərgin salınmışdır.

Bu kitabı oxuyanda görəcəksiniz ki, işğalçı Ermənistan ordusu təkcə Azərbaycanın kişiləri ilə deyil, həm də körpə uşaqlarla da işgəncə müharibəsi aparmışdır. Yüzlərlə azərbaycanlı uşaq Ermənistanda xüsusi təlim keçərək Azərbaycana göndərilən erməni terror-quldur dəstələri tərəfindən amansızlıqla qətlə yetirilmişdir.

Hazırda 3803 nəfər əsir və girov kimi Əsir və İtkin Düşmüş, Girov Götürülmüş Vətəndaşlarla Əlaqədar Dövlət Komissiyasında qeydiyyatdadır, onlardan 252 nəfəri qadın olmaqla, 709 nəfəri mülki şəxsdir. Ermənistan tərəfi əsir və girovlarla bağlı statistikanı gizlədir, inkar edir.

Əsir və girovların içərisində çoxlu sayda uşaq, qadın və qocanın olması göstərir ki, Ermənistan ordusu eyni zamanda mülki əhaliyə qarşı xüsusi qəddarlıq nümayiş etdirib. Amma Ermənistan tərəfi törətdiyi cinayətləri ört-basdır etməyə çalışır və statistika ilə bağlı heç nəyi boynuna almır.

İşğalçı Ermənistanın törətdiyi Xocalı soyqırımını, azərbaycanlıların deportasiyasını, saysız-hesabsız qətləri, terror aksiyalarını, işgəncə və vandalizmi əks etdirən materialları, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində törədilmiş etnik

təmizləmə, soyqırımı, vandalizmi, əsir və girov götürülmüş Azərbaycan vətəndaşlarına qarşı beynəlxalq hüquq normalarının pozulması faktlarını inkar etmək mümkün deyil. Bu barədə kifayət qədər faktlar, video görüntülər, fotolar, şahidlər vardır.

Azərbaycan Respublikası Əsir və İtkin Düşmüş, Girov Götürülmüş Vətəndaşlarla Əlaqədar Dövlət Komissiyasında toplanmış faktlar Ermənistan Respublikasının əsirlikdə olan Azərbaycan vətəndaşlarına qarşı münasibətdə beynəlxalq hüquq normalarını tapdaladığını, o cümlədən «Müharibə qurbanlarının müdafiəsinə dair» 1949-cu il tarixli Cenevrə Konvensiyalarının həyata və ya şəxsiyyətə qəsd etmək, hər hansı şəraitdə öldürmək, şikəst etmək, qəddarcasına rəftar etmək və ya işgəncə vermək, insan ləyaqətinə toxunmaq kimi tələblərini kobud surətdə pozduğunu sübut edir. Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü zamanı dinc əhəlinin kütləvi şəkildə öldürülməsi, Ermənistan Respublikasında və Azərbaycanın işğal olunmuş Dağlıq Qarabağ ərazisində əsirlikdə saxlanılmış Azərbaycan vətəndaşlarının dəhşətli işgəncələr və mənəvi əzablara məruz qalması, amansız rəftar və ləyaqəti mütəmadi alçaltmaqla özünüöldürmə dərəcəsinə çatdırılması, soyuqqanlılıqla qətlə yetirilməsi, yaxud verilmiş işgəncələr nəticəsində vəfat etməsi söylədiklərimizə əyani sübutdur.

Uşaq ikən girov götürülmüş 21 azərbaycanlı uşağın hələ də Ermənistanı və işğal olunmuş Dağlıq Qarabağda girovluqda saxlandığını şahid ifadələri də təsdiqləyir. Bu uşaqlar ermənilər tərəfindən ağır işgəncələrə məruz qalırlar. Onların bəzilərinin bədənlərinin orqanları çıxarılaraq xarici ölkələrə satılıb.

Ermənistan hərbi əməliyyatlar zamanı girov götürdükləri azərbaycanlı uşaqları azad etməməklə insanlıq dəyərlərini və beynəlxalq qanunları kobud şəkildə pozur. Ermənistanın

Azərbaycana qarşı apardığı hərbi əməliyyatlar zamanı işğal edilən ərazilərdə girov götürülən uşaqların başına gətirilən müsibətlər ölçüyəgəlməzdir.

Ermənilərin törətdikləri faciələr xarici mətbuat səhifələrində də yer almaqdadır:

«İzvestiya» (Moskva), 13 mart 1992-ci il. Leonid Kravets, mayor: «Mən 26 fevralda Stepanakertdən yaralıları çıxarıram və Əsgəranın qala qapısından qaçırdım. Bu zaman aşağıda gözümlə aydın ləkələr sataşdı. Aşağı endikdə bort-mexanik qışqırdı. «Baxın, orada qadınlar və uşaqlar var». Bəli, mən özüm iki yüzə yaxın cəsədin səpələndiyini və onların arasında əli silahlı adamların gəzişdiyini gördüm. Biz hadisə yerinə enərək cəsədləri çıxarmağa çalışdıq. Bizimlə yerli milis kapitanı var idi. O, orada öz dörd yaşlı oğlunun kəllə sümüyünü dağılmış gördü və huşunu itirdi. Digər uşağın isə başı kəsilmişdi. Mən hər tərəfdə qadın, uşaq və qocaların eybəcər hala salınmış cəsədlərini gördüm».

Jan-İv Yunet, jurnalist (Fransa): «... Biz Xocalı faciəsinin şahidi olduq. Öldürülmüş yüzlərlə dinc əhalini – uşaqları, qadınları, qocaları, Xocalının müdafiəçilərini gördük. Bizim üçün vertalyot ayrılmışdı və biz yüksəklikdən Xocalının ətrafını çəkməli idik. Lakin ermənilər bizim vertalyotu atəşə tutdular və çəkilişi başa çatdıra bilmədik. Mən müharibələr haqqında, alman faşistlərinin vəhşiliyi haqqında çox eşitmişdim, lakin ermənilərin 5–6 yaşlı uşaqları və dinc əhalini öldürməyi daha qəddar hərəkətdir».

«Tayms» qəzeti (London), 4 mart 1992-ci il: «... Çoxları eybəcər hala salınmışdı, bir kiçik qız uşağının isə yalnız başı qalmışdı...»

«İzvestiya tayms» qəzeti (Moskva), 4 mart 1992-ci il: «... Videokamera qulaqları kəsilmiş uşaqları göstərdi. Bir ahıl

qadının isə üzünün bir hissəsi kəsilmişdi. Kişilərin başlarının dərisi soyulmuşdur...»

«... Le mond» qəzeti (Paris), 14 mart 1992-ci il: «...Ağdamda olan xarici jurnalistlər Xocalıda öldürülmüş uşaq və qadınlar arasında üçünün baş dərisinin soyulduğunu, dırnaqlarının qoparıldığını görmüşlər».

Rusiyanın «Memorial» hüquq-müdafiə mərkəzinin məlumatına görə, dörd gün ərzində Ağdama Xocalıda qətlə yetirilmiş 200 azərbaycanlının meyiti gətirilmiş, onlarca meyitin təhqirə məruz qalması faktı aşkar edilmişdir. Ağdama 181 meyit (130 kişi və 51 qadın, o cümlədən 13 uşaq) gətirilmiş və məhkəmə-tibbi ekspertizasından keçirilmişdir. Ekspertiza zamanı müəyyən edilmişdir ki, 151 nəfərin ölümünə güllə, 20 nəfərin ölümünə qəlpə yaraları səbəb olmuş, 10 nəfər küt alətlə vurularaq öldürülmüşdür. Hüquq-müdafiə mərkəzi diri adamın baş dərisinin soyulması faktını da qeydə almışdır.

Rusiyalı jurnalist Y.Romanovun «Mən müharibəni çəkirəm» adlı kitabından bir epizodu həyəcənsiz oxumaq mümkün deyil: «Lentə çəkdiyim 37 saniyə əllərimi yandırır. Mən insanların əhatəsindən çıxıb kameranı qaldırıram. Videoaxtarıcıda içərisində yaralılar olan maşının şütüdüüyü yol görünür. Budur, yaralıları xərəklərə qoyur, platformadan birbaşa vaqonların açıq pəncərələrindən əməliyyat vaqonuna aparırlar. Baş sarıqlı 6 yaşlı qızçıqaz. Sarıq elə qoyulmuşdur ki, onun hər iki gözünü örtür.

Mən kameranı söndürmədən qızçıqaza tərəf əylirəm:

– Sənə nə olub, əzizim?

– Gözlərim yanır... Əmi, gözlərim yanır...

– Gözlərin yanır?!

Həkim çiynimə əlini qoyur:

– O kordur. Gözlərini ermənilər siqaret kötökləri ilə yandırırıblar. Onu bizim yanımıza gətirəndə gözlərindən siqaret kötöklərinin qalıqları sallanırdı».

...Əziz oxucular, bunlar Azərbaycan təbliğatı deyil, reallıqdır.

Əgər dözümlülük göstərib bu kitabı axıradək oxusanız və buradakı şəkillərə baxsanız həm Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara, həm də Azərbaycanın işğal edilmiş rayonlarının sakinlərinə qarşı törədilmiş erməni vəhşiliyinin, erməni qəddarlığının şahidi olacaqsınız.

İlkin ŞÜKÜRBƏYLİ

Hüquqşünas

QƏRBİ AZƏRBAYCAN (ERMƏNİSTAN)

Tarixi sənədlər, arxiv materialları, xarici ölkə səyyahlarının tutarlı dəlilləri göstərir ki, ermənilər XIX əsrin əvəllərindən başlayaraq XX yüzilin sonlarınaq Ermənistanda yüz illər boyu yaşayan azərbaycanlılara qarşı bir neçə dəfə deportasiya, soyqırımı siyasətini həyata keçiriblər. Ermənistanda yaşayan yerli azərbaycanlılar 1905–1907, 1918–1920, 1948–1953-cü illərdə tarixi dədə-baba torpaqlarından çıxarılıb deportasiya edilmişlər. 1988-ci ildə isə bu deportasiyanın sonuncu mərhələsi həyata keçirildi, Ermənistanda xüsusi təlim görmüş erməni quldur dəstələri azərbaycanlıları Qərbi Azərbaycandan tamamilə qovub çıxardılar və orada türksüz Ermənistan dövlətini yaratdılar.

Erməni separatçıları 13 fevral 1988-ci ildə Azərbaycan Respublikası Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin (DQMV) mərkəzi şəhəri olan Xankəndində (Stepanakert) ilk mitinqlərini keçiriblər. Bundan bir həftə sonra – fevralın 20-də DQMV-nin Xalq Deputatları Sovetinin erməni üzvləri qeyri-legitim növbədən-kənar sessiya çağıraraq (bu qurumun mandatı 1988-ci ilin yanvarında bitmişdi) «Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın tərkibindən çıxarılıb Ermənistana verilməsi haqqında» qeyri-qanuni qərar qəbul ediblər. Bu barədə SSRİ Ali Sovetinə müraciət qəbul olunub. Lakin müraciət əsassız olduğuna görə qəbul edilməyib. Fevralın 22-də ermənilərin 100–150 il bundan qabaq məskunlaşdıqları Azərbaycanın Əsgəran qəsəbəsi yaxınlığında rəsmi Yerevanın diqtəsi ilə hərəkət edən fitnəkar erməni dəstələri

azərbaycanlıların yaşadıkları kəndlərə doğru hücumla keçiblər. İlk toqquşmada iki azərbaycanlı gənc öldürülüb. Azərbaycanlılar humanistlik nümayiş etdirərək erməni millətçilərinin bu vəhşi hərəkətlərinə cavab verməyiblər. Lakin erməni separatçıları xarici havadarlarının təhriki ilə yerli sakinlərə qarşı daha sərt hərəkətlər etməyə, müxtəlif cinayətlər törətməyə başlayıblar.

Törədilən cinayətlərin dünya ictimaiyyəti tərəfindən soyuqqanlıqla qarşılınması Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində son 150 ildə məskunlaşan ermənilərə fürsət verdi. Ermənistanla birləşmək, yaxud ikinci Ermənistan dövləti yaratmaq hərəkatı yeni vüsət aldı.

İstər Azərbaycanda, istərsə də Ermənistanda ermənilərin aqressiv hərəkətlərinə rəsmi Sovet dövlətinin birtərəfli yanaşması nəticəsində Ermənistanda yaşayan azərbaycanlıların öz doğma yurd-yuvalarından qovulmasına başlanılıb. Ermənistanda yüz illər boyu ermənilərdən də qabaq yaşayan yerli aborigenlərin – azərbaycanlıların dədə-baba torpaqlarından kütləvi şəkildə deportasiya edilməsinin sonuncu mərhələsi 1991-ci il avqust ayının 8-də Ermənistan Respublikasının azərbaycanlılar yaşayan Mehri rayonunun Nüvədi kənd sakinlərinin tarixi torpaqlarından zorla çıxarılması ilə başa çatdı.

Nəticədə Ermənistandan 300 minə qədər azərbaycanlı qovulub. Azərbaycanlıların Ermənistandakı doğma yurd-yuvalarından zorla çıxarılması zamanı 35 min ev, 165 kolxoz və sovxoz əmlakı talanıb, saysız-hesabsız mal-qara ələ keçirilib. 455 azərbaycanlı, o cümlədən 57 qadın və 123 uşaq öldürülüb. 1200-dək adam yaralanıb, yüzlərlə azərbaycanlıya ağılasığmaz işgəncə verilib. İşgəncələrə məruz qalanların isə əksəriyyəti uşaqlar olub.

**ERMƏNİSTAN RESPUBLİKASININ
SPİTAK RAYONUNDA 70 UŞAĞI DƏMİR
BORUNUN İÇƏRİSİNƏ DOLDURTDURUB
BORUNUN AĞZINI QAYNAQLAMIŞLAR**

1988-ci ildə Ermənistan Respublikası Leninakan (Gümrü) şəhərindəki uşaq evində yaşayan 70 nəfər azərbaycanlı uşaq avtobusla Azərbaycanın Qazax rayonuna gətirilərkən Ermənistan SSR Spitak rayonunda avtobus saxlanılmış, Muradyan soyadlı bir erməni «bu qədər türkü əlimizlə hara veririk» – deyərək uşaqları böyük dəmir borunun içərisinə doldurtdurub, ağzını qaynaqlatmışdır. Sonra boru hündür dağdan dərəyə dığırlandırılmışdır.

**ERMƏNİSTAN RESPUBLİKASININ
ARARAT (VEDİBASAR) RAYONUNDA
ERMƏNİLƏR İKİ AYLIQ UŞAĞI AYAQLARI
ALTINA SALIB ƏZMİŞLƏR**

1988-ci il may ayının 11-də Ermənistan Respublikası Vədi-basar (Ararat) rayonunun azərbaycanlılar yaşayan kəndləri, o cümlədən də azərbaycanlıların tarixi yaşayış məskəni olan Şirazlı kəndi erməni vandalları tərəfindən viran edilir. Gözlərini qan örtmüş onlarla erməni gənci əllərindəki daş-kəsək, ağac və dəmir parçaları ilə şirazlılara divan tuturlar. Evlər dağıdılır, günahsız insanlar döyülür və qəddarlıqla öldürülürdü. Belə bir

ağır vəziyyətdə Şirazlı kənd sakini Əkbərin 1988-ci ildə anadan olmuş iki aylıq oğlan uşağını erməni cəlladları ayaqlarının altına salıb vəhşiliklə öldürmüşlər. Uşaq qonşu Şidli kənd qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur. Bu hadisəni tədqiqatçı Eldar İsmayıl «Ermənistan türklərinin 1988-ci il soyqırımı» (Bakı, «Bilik» Maarifçilik Cəmiyyəti, 1995) kitabında təfsilatı ilə qələmə almışdır.

**ARARAT (VEDİBASAR)
RAYONUNDA BEŞYAŞLI UŞAQ
ERMƏNİLƏR TƏRƏFİNDƏN QƏDDARLIQLA
ÖLDÜRÜLÜB**

1988-ci il noyabrın 30-da Ermənistan Respublikası Ararat rayonunun Xəlisə kəndində erməni cəlladlarından biri 5 yaşlı azərbaycanlı uşağı başı üstə qaldırıb sonra yerə çırpıb. Uşaq o dəqiqə keçinib. Hadisə Xəlisə kənd sakini Lətifə Bəşirovanın gözləri qarşısında baş verib.

**ABBASOV TEYMUR
SABİR OĞLU (5 YAŞ)**

1983-cü ildə Ermənistan Respublikası Basarkeçər (Vardenis) rayonunun Aşağı Şorca kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ilin boranlı-şaxtalı bir günündə Ermənistan hökumətinin orada yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi deportasiya zamanı güllə ilə qətlə yetirilmişdir. Bu barədə Ermənistanda azərbaycanlılara qarşı törədilən hadisələri öz gözləri ilə görən tədqiqatçı Eldar İsmayıl «Ermənistan türklərinin 1988-ci il soyqırımı» (Bakı, «Bilik» Maarifçilik Cəmiyyəti, 1995) adlı kitabında məlumat vermişdir.

**ABBASOVA RÜXSARƏ
ƏLİ QIZI (10 YAŞ)**

1979-cu ildə Ermənistan Respublikasının Basarkeçər (Vardenis) rayonunun Qoşabulaq kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə təcridat dırnağı kimi silahlanmış erməni cəlladlarının Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri deportasiya zamanı düşmənlər tərəfindən vəhşiliklə qətlə yetirilmişdir (Mənbə: Əziz Ələkbərlinin «Qədim türk-oğuz yurdu – «Ermənistan» kitabı. Bakı, «Sabah» nəşriyyatı, 1994).

**ALİYEV QƏLƏNDƏR
MAHMUD OĞLU (15 YAŞ)**

1973-cü ildə Ermənistan Respublikasının Çəmbərək (Krasnoselsk) rayonunun Gölkənd kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə ermənilərin Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı törətdikləri etnik təmizləmə zamanı işgəncə ilə öldürülmüşdür.

Hadisə Krasnoselsk rayonunun Bala-Mirzə kənd sakini, 1952-ci ildə anadan olmuş Vaqif Yaqub oğlu Rüstəmovun ifadələrində də təsdiq olunur. Bu hadisə tədqiqatçı Eldar İsmayılın «Ermənistan türklərinin 1988-ci il soyqırımı» (Bakı, «Bilik» Maarifçilik Cəmiyyəti, 1995) kitabında da yer almışdır.

**BALACAYEV ŞAHİN
SAYAD OĞLU (10 YAŞ)**

1979-cu ildə Ermənistan Respublikasının Hamamlı (Spitak) rayonunun Saral kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə Ermənistan hökumətinin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri deportasiya zamanı yaxın qohumları Balacayev Teymur (1958) və Balacayeva Sürəyya (1954) birlikdə vəhşicəsinə qətlə yetirilmişlər.

Bu hadisəni gözləri ilə görən Saral kənd sakini İsmayıl Yusif oğlu İsmayılov aidiyyəti orqanlara yazılı məlumat vermişdir.

CAMALOVA ŞƏHLA İMAN QIZI (5 YAŞ)

1983-cü ildə Ermənistan Respublikası Çəmbərək (Krasnoselsk) rayonunun Ağbulaq kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə Ermənistanda tarixi torpaqlarında yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən etnik təmizləmə zamanı biryaşlı qardaşı Beybud ilə birlikdə şaxtaya düşərək donub ölmüşdür. Hadisə tədqiqatçı Eldar İsmayılın qələmə aldığı «Ermənistan türklərinin 1988-ci il soyqırımı» (Bakı, «Bilik» Maarifçilik Cəmiyyəti, 1995) və tarix üzrə fəlsəfə doktoru Əziz Ələkbərlinin «Qədim türk-oğuz yurdu – Ermənistan» (Bakı, «Sabah» nəşriyyatı, 1994) adlı kitablarında yer almışdır.

CAMALOV BEYBUD İMAN OĞLU (1 YAŞ)

1987-ci ildə Ermənistan Respublikasının Çəmbərək (Krasnoselsk) rayonunun Ağbulaq kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə ermənilərin Ermənistanda ata-baba yurdlarında yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri etnik təmizləmə zamanı beşyaşlı bacısı Şəhla ilə birlikdə qışın şaxtasında donub ölmüşdür. Bu barədə Əziz Ələkbərlinin «Qədim türk-oğuz yurdu – Ermənistan» (Bakı, «Sabah» nəşriyyatı, 1994) adlı kitabında məlumat verilmişdir.

**BİR AİLƏDƏN DÖRD NƏFƏR ÖLDÜRÜLÜB,
ONLARDAN İKİSİ – SƏMURƏ VƏ
RUHIYYƏ MƏKTƏBLİ İDİ**

**CƏFƏROVA SƏMURƏ
HEYDƏRƏLİ QIZI (10 YAŞ)**

1978-ci ildə Ermənistan Respublikasının Zəngibasar (Masis) rayonunun Mehmandar kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə rəsmi Ermənistan hakimiyyətinin doğma tarixi yurdlarında yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi deportasiya zamanı atası Heydərəli qızları – 10 yaşlı Səmurəni, 12 yaşlı Ruhıyyəni şəxsi «Jiquli» maşınına mindirib xilas etməyə çalışır. Maşını isə onun yaxın qohumu Eldar idarə edirmiş. Onların maşını Ermənistanın Masis-Artaşat yoluna düzələn kimi erməni quldurlarının idarə etdikləri «Zil» markalı yük avtomobili izləyir. Onlar Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisinə daxil olmağa az qalmış qəzaya uğrayırlar. Nəticədə maşında olan dörd nəfərin hamısı – Cəfərov Eldar Allahyar oğlu (1955-ci il təvəllüdü), Cəfərov Heydərəli Həsən oğlu (1953) və Heydərəlinin qızları, 10 yaşlı Səmurə, 12 yaşlı Ruhıyyə (1976) həlak olurlar.

Onların cənazələri Şərur rayonunun Xanlıqlar kənd qəbiristanlığında dəfn edilmişdir. Bu hadisə barədə Ermənistan Respublikasının Masis rayonunda çıxan «Yeni yol» qəzetinin sabiq əməkdaşı Həbib Mahmudov məlumat vermişdir.

**CƏFƏROVA SƏFA
NOVRUZƏLİ QIZI (7 YAŞ)**

1982-ci ildə Ermənistan Respublikasının Zəngibasar (Masis) rayonunun Uluxanlı kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci il noyabr ayının 25-də onu erməni terrorçu quldur dəstəsi anasının gözləri qarşısında başına daşla vuraraq ölümcül hala salmışlar. Anası Zeynalova Gülsabah Vəli qızı tərəfindən xəstəxanaya çatdırılan yaralı qızcığaza erməni həkimlər tibbi yardım göstərmədikləri üçün balaca Səfa qan itirmə nəticəsində dünyasını dəyişmişdir.

**ƏLİYEV ƏLEYMAN
ƏLİRZA OĞLU (3 YAŞ)**

1985-ci ildə Ermənistan Respublikasının Qafan rayonunun Qacaran kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə Ermənistan Respublikasında yaşayan azərbaycanlılara qarşı erməni quldur dəstələrinin fitnəkar əməlləri və talançı basqınları genişlənəndə düşmənlərin atdıqları güllə səsindən sarsılan körpə Əleyman ağır xəstələnir. Atası Əlirza və anası Saritel onu Qafan rayon xəstəxanasına aparırlar. Orada isə həkimlər son nəfəsdə olan xəstə uşağa tərkibi bilinməyən iynələr vurmuş, nəticədə körpə uşaq valideynlərinin

gözləri qarşısında dünyasını dəyişmişdir. Onun meyitini dəfn etməyə də imkan verməmişlər. Valideynlər 3 gündən sonra – fevral ayının 25-də Azərbaycana gəlmiş və balaca Əleymanı da burada torpağa tapşırırlar.

**ŞIŞQAYA KƏNDİNDƏN DÖRD NƏFƏR
DAĞLARDA ŞAXTAYA DÜŞÜB HƏLAK OLUB.
ONLARDAN BİRİ DƏ 16 YAŞLI ŞAHİN İDİ**

**ƏLİYEV ŞAHİN
QABİL OĞLU (16 YAŞ)**

1973-cü ildə Ermənistan Respublikasının Basarkeçər rayonunun Şişqaya kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ilin boranlı-şaxtalı bir qış günündə Ermənistan Respublikasının terrorçu-quldur dəstələri tərəfindən doğma evlərindən zorla qovulmuş, yolda borana düşərək donub ölmüşdür. Hadisənin şahidi İsa Əhmədovun verdiyi ifadəyə görə təkcə Şişqaya kəndindən 4 nəfər borana düşərək donub ölmüşdür. Onlardan biri də 16 yaşlı Şahin idi. Şahinin meyiti beş aydan sonra qar altından tapılmış və Şəmkir rayonunun Cəyir kəndində dəfn olunmuşdur.

ƏLİYEV YUSİF İSBİ OĞLU (16 YAŞ)

1972-ci ildə Ermənistan Respublikasının Basarkeçər (Vardenis) rayonunun Aşağı Şorca kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ilin noyabr ayında Ermənistan hökumətinin ata-baba yerlərində yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri deportasiya zamanı qəddarlıqla qətlə yetirilmişdir. Hadisə tədqiqatçı Eldar İsmayılın «Ermənistan türklərinin 1988-ci il soyqırımı» (Bakı, «Bilik» Maarifçilik Cəmiyyəti, 1995) adlı kitabında qələmə alınmışdır.

HAQVERDİYEV BABƏK İBRAHİM OĞLU (17 YAŞ)

1971-ci ildə Ermənistan Respublikasının Amasya rayonundakı Qaraçanta (Əzizbəyov) kəndində anadan olmuşdur. 1988-ci ildə Yerevanda xüsusi təlim görmüş erməni quldur dəstəsinin üzvləri tərəfindən öz evlərində asılaraq öldürülmüşdür. Eldar

İsmayıl «Ermənistan türklərinin 1988-ci il soyqırımı» kitabında qeyd edir ki, Amasyadakı «Qarabağ» təşkilatının açıq fəaliyyət aparan nümayəndələri, texniki-peşə məktəbinin direktor müavini Z.Markosyan, aqrosənayenin hüquqşünası C.Melikyan, drujina qərargahının rəisi S.Xaçaturyan, rayon istehlak kooperasiyasının sədri H.Xaçaturyan və başqaları bu faciənin baş icraçıları idilər.

HƏSƏNOVA ŞƏLALƏ ABBAS QIZI (4 YAŞ)

1985-ci ildə Ermənistan Respublikası Soylan (Əzizbəyov, Vayk) rayonunun Köçbəy kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ilin boranlı-şaxtalı bir günündə erməni təcavüzkarları tərəfindən doğma evlərindən zorla qovulmuş, yolda çovğuna düşərək donub ölmüşdür. Bu barədə Eldar İsmayıl «Ermənistan türklərinin 1988-ci il soyqırımını» adlı kitabında yazmışdır.

XANLAROV İLHAM NADİR OĞLU (4 YAŞ)

1985-ci ildə Ermənistan Respublikasının Soylan (Əzizbəyov, Vayk) rayonunun Köçbəy kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə Yerevanda təlimatlandırılan cinayətkar dəstələr tərəfindən doğma evlərindən zorla qovulmuş, yolda şaxtaya düşərək donub ölmüşdür. Hadisə barədə Göyçə mahalı Ağbulaq kənd sovetinin sədri, həmçinin Krasnoseloda çıxan «Dostluq» rayon qəzetinin redaktor müavini Eldar İsmayıl məlumat vermişdir.

İSAYEVA SEVİNC ŞAHİN QIZI (1 YAŞ)

1987-ci ildə Ermənistan Respublikası Basarkeçər rayonunun Pəmbək kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ilin sərt qışında Ermənistan dövlətinin qəsbkarlıq planı ilə hərəkət edən erməni silahlı birləşmələri onun valideynlərini evlərindən zorla çıxarıb qovmuşlar. Körpə Sevincin zərif vücudu şaxtaya tab gətirməmiş, yolda donaraq ölmüşdür. Rayonda, eləcə də Pəmbək kəndində erməni silahlı dəstələrinin törətdikləri faciələr Pəmbək kənd sovetinin sədri vəzifəsində işləmiş Yusif Əhmədovun gözləri qarşısında baş vermişdir.

VARTANA KƏNDİNDƏ ON İKİ NƏFƏR DİRİ-DİRİ YANDIRILMIŞDIR. ONLARDAN ÜÇÜ BİR AİLƏNİN ÜZVÜ, DÖRDÜNCÜ – ALİM İSGƏNDƏROV İSƏ IX SİNİF ŞAĞİRDİ İDİ

İSGƏNDƏROV ALİM MEHRALI OĞLU (17 YAŞ)

1971-ci ildə Ermənistan Respublikasının Quqark (Böyük Qarakilsə) rayonunun Vartana kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən deportasiya zamanı Alimgilin qonşusu milliyətçə

erməni olan idman müəllimi Qaqo Qriqoryan başının silahlı dəstəsi ilə onların evinə basqın edir. Valideynləri bu quldur dəstəsindən xilas olmaq üçün meşəyə tərəf qaçırırlar. Erməni başkəsənləri Alimin anası Xanımı (1945), atası Mehralını (1938) ağaca sarıyıb döyürlər. Valideynlərinin bu halına dözməyən Alim dəstə üzvlərinə mane olmağa çalışır. Qəzəblənmiş erməni cəlladları valideynlərinin gözləri qarşısında Alimi avtomatla vurub yerə sərir və onun üstünə benzin töküb yandırırırlar. Bundan ürəyi soyumayan düşmənlər onun köməksiz vəziyyətdə olan ata-anasının da üstünə benzin töküb diri-diri yandırırırlar.

Bu hadisə kənd sakini Məmməd həsən Məmmədovun gözləri qarşısında baş vermişdir. Onun dediyinə görə, Vartana kəndindən on iki nəfər vəhşicəsinə yandırılmışdır. Yandırılanlardan biri də Məmməd həsənin qardaşı Süleyman Qəmbər oğlu Məmmədov olmuşdur.

İSMAYILOVA FƏXRƏNDƏ MEHRALI QIZI (10 YAŞ)

1978-ci ildə Ermənistan Respublikasının Basarkeçər (Vardenis) rayonunun Zər-kənd kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1988-ci il noyabr ayının 28-də işğalçı erməni silahlı dəstələri rəfindən doğma evlərindən zorla qovulmuş, yolda borana düşərək donub ölmüşdür. Hadisə Fəxrəndənin anası Zeynalova Şəfiqə Məmməd qızının gözləri qarşısında baş vermişdir.

MƏMMƏDOV TOFİQ ƏLİ OĞLU (6 AYLIQ KÖRPƏ)

1988-ci ildə Ermənistan Respublikasının Allahverdi rayonunun Allahverdi kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə ermənilərin Ermənistanda dədə-baba yurdlarında yaşayan azərbaycanlılara qarşı törətdikləri etnik təmizləmə zamanı erməni əsilli idman müəllimi onu anasının qucağından alıb yerə çırpmış və ayaqlayıb öldürmüşdür. Hadisə barədə tədqiqatçı-müxbir Eldar İsmayıl məlumat vermişdir.

MƏMMƏDOV BAYRAMƏLİ PİRƏLİ OĞLU (14 YAŞ)

1974-cü ildə indiki Ermənistan adlanan qədim Türk yurdunun Amasya bölgəsinin Göllü kəndində dünyaya gəlmişdir. Məktəbli idi.

1988-ci ildə kor bağırsağının kəskin ağrıları altında Amasya rayon xəstəxanasına çatdırılsa da, erməni həkimləri onu cərrahi əmliyyata götürməmişlər. Nəticədə bağırsaq partlamış və yeniyetmə Bayraməli keçinmişdir. Bu barədə mətbu orqanlara hadisənin şahidi olan Fərman Rəsulov məlumat vermişdir.

BİR AİLƏDƏN DÖRD NƏFƏR QƏTLƏ YETİRİLMİŞDİR, ONLARDAN İKİSİ AZYAŞLI İDİ

MƏMMƏDOV ELÇİN BƏHRAM OĞLU (2 YAŞ)

1986-cı ildə Ermənistan Respublikasının Kalinino rayonunda anadan olmuşdur.

1988-ci ildə anası Yasəmən Gülməmməd qızı (1962), atası Bəhram və 5 aylıq körpə qardaşı Emin (1988) ilə birlikdə erməni cəlladları tərəfindən vəhşiliklə qətlə yetirilmişdir.

MƏMMƏDOV RƏHMAN ƏLİ OĞLU (4 YAŞ)

1985-ci ildə Ermənistan Respublikasının Allahverdi rayonunun Cilizə kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə Ermənistanın doğma torpaqlarında yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi deportasiya zamanı yaralanmış və erməni həkimlərin baxımsızlığı üzündən dünyasını dəyişmişdir. Hadisə barədə Krasnoseloda çıxan «Dostluq» rayon qəzetinin redaktor müavini Eldar İsmayıl məlumat vermişdir.

**NAMAZOV ELMAR
FƏXRƏDDİN OĞLU (3 YAŞ)**

1986-cı ildə Ermənistan Respublikasının Barana (Noyonberyan) rayonunun Ləmbəli kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə Ermənistanda yaşayan yerli azərbaycanlılar tarixi torpaqlarından çıxarılarkən onun əyləşdiyi avtomobil erməni quldurları tərəfindən partladılmış və babası Məmmədlə birlikdə həlak olmuşdur. Hadisəni Ermənistan Respublikasının Şəfəq kənd sakini Şahbaz Yusifov təsdiq edir.

**NƏBİYEVA ZƏHRA
İSMAYIL QIZI (8 YAŞ)**

1981-ci ildə Ermənistan Respublikasının Böyük Qarakilsə (Quqark) rayonunun Hallavar kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə təcrid dırnağa kimi silahlanmış erməni cəlladlarının Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi etnik təmizləmə zamanı diri-diri yandırılmışdır.

(Bakının Buzovna qəsəbəsində anadan olmuş, ali təhsilli müəllim, Quqark rayonunun Şaumyan (Vartana) kəndinə gələn köçmüş və orada 1974–1988-ci illərdə müəllim işləyən, hazırda isə Bakıdakı 254 sayılı orta məktəbdə pedaqoji fəaliyyətini davam etdirən Güllər Bağirovanın Ermənistan Respublikasının Böyük Qarakilsə (Quqark) rayonunun kəndlərində baş verən hadisələri təfəsilatı ilə qələmə aldığı gündəliyindən.)

20 YANVAR ŞƏHİDLƏRİ

BESSANTİNA VERA LVOVNA (17 YAŞ)

1973-cü ildə hərbi qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Milliyəti yəhudidir. Bakı şəhərindəki 258 saylı orta məktəbin XI sinif şagirdi idi. 23 saylı musiqi məktəbinin skripka sinfini bitirmişdi...

Martın 2-də 17 yaşı tamam olacaqdı, lakin ad günündə 40-ı verildi. Onun ömrünün akkordları isə 1990-cı il yanvarın 20-də vuruldu.

Yanvarın 19-dək Bakıda Salyan kazarması ilə (rus qoşunlarının yerləşdiyi ərazi) üzbəüz binada yaşamışdı. O gecə kazarmadan hər yana atəş açılırdı, hətta yaşayış binalarına da. Evin içindəcə Vera qarın nahiyəsindən yaralandı. Ailə üzvləri Veranın qarşısında diz çökdülər. Elə bu an diz çökənlərin başı üstündən fasiləsiz avtomat güllələri divarlara sancıldı və evdə yanğın törəndi. Vera ordaca keçindi. On yeddi yaşlı nakam bir qızın ömrü beləcə sona çatdı.

Məzarı Şəhidlər xiyabanındadır.

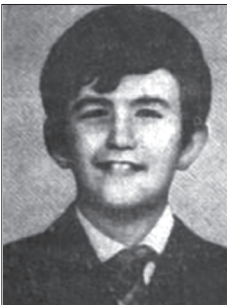
HÜSEYNOV NƏRİMAN VƏLİ OĞLU (15 YAŞ)

1975-ci ildə Tovuz rayonunun Xatanlı kəndində anadan olmuşdur. Bakıdakı 42 sayılı məktəbin VIII sinif şagirdi idi. 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Nəriman atışma səsinə küçəyə çıxmış, Salyan kazarmasının yanında avtomat güllələrindən yaralanmışdır. Məhəllə uşaqları onu xəstəxanaya aparıblar. Lakin onlar xəstəxanaya çatanda hər yanı zülmət içində görüblər. Semaşko adına xəstəxananın işıqları söndürülmüş.

Səhərişi günü onun meyitini həmin xəstəxananın meyitxanasından tapıblar.

Nəriman ailənin yeganə oğlu idi. Anası xəstə olduğundan, iki bacısına da Nəriman qulluq edirdi. Lakin ömrü yarı yolda qırıldı. «Çoxsaylı güllələr döş qəfəsində sağalmaz yaralar açmışdı». Ölüm haqqında arayışda belə yazılmışdı.

Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

İBRAHİMOV İLQAR RƏŞİD OĞLU (14 YAŞ)

1976-cı il oktyabrın 13-də ölkəmizin paytaxtı Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Bakıdakı 134 sayılı orta məktəbin VII sinif şagirdi idi.

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Qızıl Ordunun gözlərini qan örtmüş

əsgərləri tərəfindən güllələnmişdir. Səhərisi gün meyiti Se-
maşko adına xəstəxananın meyitxanasından tapılıb.

Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

**MƏMMƏDOVA LARİSA
FƏRMAN QIZI (13 YAŞ)**

1977-ci il avqustun 1-də Bakı şəhərin-
də anadan olmuşdur. Bakıdakı 167 sayılı
orta məktəbin VII sinif şagirdi idi. Musiqi
təhsili alırdı.

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən
gecə atasının işlədiyi parkın işçiləri ilə bir-
likdə L.Şmidt adına zavodun yanında «İkarus» avtobusunda
oturduqları yerdə maşın gülləbaran edilmiş, Larisa ürək nahi-
yəsindən güllə yarası alaraq yerindəcə keçinmişdir.

Larisanın anası Ukraynanın Donetsk vilayətindən öz səadə-
tinin ardınca Azərbaycana gəlmiş Qalina Urvaçova Məmmə-
dova ümumxalq kədərinə özünəməxsusluqla yaşayır.

Larisa Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI

NƏSİROV ELVİN TOFIQ OĞLU (6 YAŞ)

1984-cü il fevral ayının 11-də Azərbaycan Respublikası Naxçıvan MR-in Şərur rayonunun Sədərək kəndində (indiki Sədərək şəhəri) anadan olmuşdur. Hələ məktəbə getmirdi. Əgər erməni

ni cəlladları imkan versəydi, həmin il birinci sinfə qədəm qoyacaqdı...

1990-cı il yanvarın 19-da Ermənistan silahlı birləşmələrinin atdıqları top mərmisi bu günahsız körpənin ömrünə nöqtə qoydu. Qəlpə yarısından Elvin xəstəxanaya çatmamış keçindi. Elvinlə bərabər onun 4 yaşlı qardaşı Malik (1986) də düşmənlərin atdıqları top mərmisindən ağır yaralandı və dünyasını dəyişdi.

Hər iki körpənin məzarı Sədərək qəbiristanlığında yan-yanadır. Başdaşında bu sözlər yazılmışdır: «1990-cı il yanvarın 19-da xain ermənilərin Sədərək kəndinə basqını zamanı top atəşindən şəhid olan körpələrin – Elvin və Malik Nəsirov qardaşlarının xatirəsinə... Bakı Kondisioner Elm-İstehsalat Birliyinin fəhlə və ziyalıları adından».

**YUSİFOVA RUHİYYƏ
ABDULLA QIZI (16 YAŞ)**

1976-cı il iyul ayının 2-də Naxçıvan MR Şərur rayonunun Sədərək kəndində (indiki Sədərək şəhəri) anadan olmuşdur. 1 sayılı orta məktəbdə oxuyurdu.

1992-ci il sentyabrın18-də Ermənistan silahlı birləşmələri Sədərək rayonunu növbəti dəfə atəşə tutdular. Dinc əhali doğma ev-eşiyini tərk etməyə məcbur oldu. Məktəbli qız Ruhıyyə isə heç yere getməyib düşmənlərə qarşı vuruşan atasına, eləcə də digər vətən müdafiəçilərinə yemək hazırlamağa başladı. Aramsız atılan mermilərdən biri Ruhıyyənin həyatına son qoydu.

Məzarı Sədərək rayonunun Şəhidlər xiyabanındadır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ XANKƏNDİ ŞƏHƏRİ

Stepanakert, Xankəndi — Azərbaycan Respublikasında şəhər. 1991-ci il dekabrın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. İnzibati cəhətdən Xankəndi şəhər əhatə dairəsinə Xankəndi şəhəri və Kərkicahan şəhər tipli qəsəbəsi daxildir. Sahəsi 8 km²-dir. Paytaxt Bakıdan 329 km aralıda yerləşir. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin 1 yanvar 2012-ci il tarixinə olan rəsmi məlumatına əsasən Xankəndi şəhərinin 53,3 min nəfər, Kərkicahan qəsəbəsinin isə 2 min nəfər əhalisi vardır. Hazırda erməni silahlı qüvvələrinin işğalındadır.

ABBASOV EYVAZ KAMRAN OĞLU (7 YAŞ)

1983-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Xankəndi rayonunun Kərkicahan qəsəbəsində anadan olmuşdu. II sinifdə oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1990-cı il oktyabrın 2-də dərstdən evlərinə gələrkən qardaşı Əvəzlə birlikdə erməni qatillərinin atdıqları qumbaranın partlaması nəticəsində həlak olmuş, qardaşı Əvəz isə ağır yaralanmışdır.

Məzarı Kərkicahan qəsəbəsindəki qəbiristanlıqdadır.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
XOCAVƏND RAYONU**

Rayonun ümumi sahəsi: 1458 kv.km.

Əhalisi: 42484 nəfər.

İşğal tarixi: 1992-ci il 2 oktyabr.

Şəhid olmuşdur: 145 nəfər.

Qətlə yetirilmiş uşaqlar: 17 nəfər.

Girovluqdan azad edilmişdir: 50 nəfər.

Qətlə yetirilmiş qadınlar: 13 nəfər.

Yaralılar: 300 nəfər.

Əlil olmuşdur: 48 nəfər.

*Müxtəlif dövrlərdə dinc sakinlərdən girov götürülmüşdür:
111 nəfər.*

*Onlardan 49 nəfəri əsir və girovluqda erməni vəhşiliyinin
qurbanı olub.*

15 nəfər itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatdadır.

*Erməni işğalçıları tərəfindən yandırılmış, yaxud talan
edilmişdir:*

75 mədəni-məişət obyekt;

10 qəsəbə və kənd (1723 yaşayış evi);

10 tarixi abidə;

47 sənaye, 144 kənd təsərrüfatı obyekt;

12 rabitə qovşağı;

341 km avtomobil yolları;

32 körpü;

42 su anbarı;

316 km su kəməri.

1991-ci il 28 iyunda erməni təxribatçıları tərəfindən 3 nəfəri qadın olmaqla 6 azərbaycanlı diri-diri yandırılmışdır. Erməni terrorundan ən çox əziyyət çəkən kəndlərdən biri Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndi olmuşdur. 1991-ci ilin sentyabr ayında sərnişin avtobusu gülləbaran edilmiş, 8 nəfər öldürülmüş, çoxlu sayda günahsız insan yaralanmışdır. Həmin yaralılardan 5 nəfəri sonradan dünyasını dəyişmişdir. 1992-ci il 17 fevral tarixində Qaradağlı kəndinin işğalı zamanı 117 nəfər əsir götürülmüşdür. 33 nəfər kənd sakini ermənilər tərəfindən güllələnmiş, bundan sonra öldürülən və yaralı halda olanları bir yerdə təsərrüfat quyusuna tökərək üstlərini torpaqlamışlar. Girov götürülənlərdən 68 nəfəri öldürülmüş, 50 nəfəri isə böyük çətinliklə girovluqdan azad edilmişdir. Azad olunanların 18 nəfəri aldıkları sağalmaz yaralardan sonra vəfat etmişdir. Əsirlikdə saxlanılanlara qarşı vəhşicəsinə davranılması, insanların başlarının kəsilməsi, diri-diri torpağa basdırılması, diri-diri yandırılması, dişlərinin çəkilməsi, ac-susuz saxlanılması, döyülərək öldürülmələri insanlığa qarşı törədilmiş ən böyük cinayət hadisəsi idi.

Təkcə Qaradağlı kəndində 2 ailənin hər birindən 4 nəfər öldürülmüş, 42 ailə öz başçısını itirmiş, 140-a yaxın uşaq yetim qalmışdır.

**BABAYEV SƏBUHİ
SAHİB OĞLU (13 YAŞ)**

1977-ci ildə Azərbaycan Respublikası Xocavənd rayonunun Xocavənd kəndində anadan olmuşdu. VII sinif şagirdi idi.

1991-ci il oktyabrın 28-də Ermənistan hərbiçiləri Xocavənd kəndini müxtəlif növ silahlardan güclü atəşə tutarkən qranat atanla öldürülmüşdür.

**BALAKIŞIYEV MƏHƏMMƏDƏLİ
QƏHRƏMAN OĞLU (10 YAŞ)**

1978-ci ildə Xocavənd rayonunun Günəşli kəndində anadan olmuşdur. IV sinif şagirdi, dərslərə əlaqəli idi.

1988-ci il sentyabr ayının 20-də məktəbdən evlərinə gələrkən yolda erməni quldur dəstələri tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Məzarı Günəşli kənd qəbiristanlığındadır.

**DADAŞOV UĞUR
ELDAR OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ildə Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. Vətənpərvər, qorxmaz, cəsarətli bir yeniyetmə idi. Özündən böyüklərə qoşularaq fasiləsiz atəşə məruz qalan kəndlərini erməni təcavüzündən qorumağa çalışırdı.

1992-ci il fevral ayının 17-də Qaradağlı kəndinin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğalı zamanı atası ilə birlikdə girov götürülmüşdür. Sonrakı taleyi məlum deyildir.

**ƏLİYEV XALIQ
MƏHƏRRƏM OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci il avqust ayının 1-də Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. 1981-ci ildə kənd orta məktəbinin I sinfinə qədəm qoymuş, namərd ermənilərin ardıcıl hücumları ilə əlaqədar olaraq təhsilini davam etdirə bilməmişdir.

1992-ci il fevral ayının 17-də Qaradağlı kəndinin işğalı zamanı Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən girov götürülmüş və vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdir.

**HÜSEYNOV ƏBÜLFƏT
MEHMAN OĞLU (15 YAŞ)**

1977-ci il iyul ayının 1-də Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1992-ci il fevralın 17-də erməni təcavüzkarları Qaradağlıni işğal edən zaman kəndin sağ qalmış sakinləri ilə birlikdə girov götürülərək Xankəndinə, oradan isə Yerevana aparılmışdır. Sonrakı taleyi məlum deyil.

**BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR QƏTLƏ YETİRİLMİŞDİR.
ONLARDAN BİRİ MƏKTƏBLİ FƏDAIL İDİ**

**HÜSEYNOV FƏDAIL
ZÜLFÜQAR OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ildə Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi. Məktəbin ictimai həyatında yaxından iştirak edirdi. Əlaçı olmuşdur.

1992-ci il fevral ayının 17-də Qaradağlı kəndi erməni quldurları tərəfindən işğal olunan zaman girov götürülmüş və babası ilə birlikdə digər həmkəndliləri kimi güllələnmişdir. Fədailin atası da 1991-ci il mart ayının 9-da Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən qətlə yetirilmişdir.

**BİR AİLƏDƏN DÖRD ŞƏHİD.
ONLARDAN BİRİ MƏKTƏBLİ İBİŞ İDİ**

**HÜSEYNOV İBİŞ
HƏBİB OĞLU (14 YAŞ)**

1977-ci ildə Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi. Düşmən əhatəsində olan kəndlərinin müdafiəsində iştirak edirdi.

1992-ci il fevral ayının 17-də Ermənistan silahlı birləşmələri Qaradağlı kəndini işğal edən zaman əsir alınaraq güllələnmişdir.

İbişin atası, anası və qardaşı da ayrı-ayrı vaxtlarda erməni hərbciləri tərəfindən qətlə yetirilmişdir.

**BİR AİLƏDƏN ÜÇ ŞƏHİD.
ONLARDAN BİRİ MƏKTƏBLİ NİFTALI İDİ**

**HÜSEYNOV NİFTALI
BAKİR OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ildə Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1992-ci il fevral ayının 17-də Ermənistan silahlı birləşmələri Qaradağlı kəndini işğal edən zaman girov götürülmüş və «Bəylik bağı» adlı yerdə amansızlıqla güllələnmişdir.

Niftalının anası və bacısı da erməni terrorunun güdazına getmişdir.

**QARAYEV İNTİQAM
YAQUB OĞLU (17 YAŞ)**

1976-cı ildə Xocavənd rayonunun Haxullu kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il avqust ayının 23-də Füzuli rayonunun Kürdmahmudlu kəndində Ermənistan hərbi birləşmələrinin Azərbaycan torpaqlarına təcavüzünün qurbanı olmuşdur.

**NAĞIYEV AFTANDİL
XANLAR OĞLU (15 YAŞ)**

1977-ci il avqust ayının 22-də Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1992-ci il fevral ayının 17-də Ermənistan silahlı birləşmələri Qaradağlı kəndini işğal edən zaman qardaşı Seyyurla birlikdə əsir götürülmüş və qardaşının gözləri qarşısında «Bəylik bağı» adlı yerdə güllələnmişdir. Qardaşı isə çənə nahiyəsindən güllə yarası almış və təsadüf nəticəsində sağ qalmışdır.

**SÜLEYMANOV TEYYUB
FƏRRUX OĞLU (13 YAŞ)**

1976-cı ildə Xocavənd rayonunun Tuğ kəndində anadan olmuşdur. Dağlıq Qarabağda seperatizm hərəkatı başlayanda Teyyub VII sinifdə oxuyurdu. Bir vətənpərvər məktəbli kimi torpaq məhəbbəti onun qəlbində əbədi iz buraxmışdı. Dəfərlə ermənilər «Miatsum» plakatını Tuğ kəndinin başının üstündəki hündür dağlara sancır, Teyyub isə həmin axşam məhv edirdi.

1989-cu il noyabr ayının 17-də oxuduğu Tuğ kənd orta məktəbinin həyatında Yerevandan gəlmiş erməni daşnakı tərəfindən bıçaqla öldürülmüşdür.

Məzarı hazırda Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş Tuğ kəndindədir.

**TAĞIYEV ELSEVƏR
TEYYUB OĞLU (15 YAŞ)**

1976-cı il may ayının 26-da Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində anadan olmuşdur. Qaradağlı kənd orta məktəbində oxuyurdu. Nümunəvi şagird idi. Arzusu hüquqşünas olmaq idi. Lakin erməni cəladları onun arzusunu gözündə qoydu.

1991-ci il oktyabr ayının 18-də ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Məzarı hazırda Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş Qaradağlı kənd qəbiristanlığındadır.

**VƏLİYEV ƏLƏMŞAD
ELDAR OĞLU (17 YAŞ)**

1974-cü ildə Xocavənd rayonunun Tuğ kəndində anadan olmuşdur. Ermənilər qondarma «Qarabağ məsələsi»ni ortalığa atanda Ələmşad VI sinifdə oxuyurdu. Məktəbli olmasına baxmayaraq, torpaqlarımıza göz dikən düşmənlərə qarşı ayıq-sayıq olmuşdur. Ermənilər Tuğ kəndinə aramsız hücumlar edən zaman Ələmşad kəndin müdafiəçiləri arasında olurdu.

1991-ci il may ayının 1-də Tuğ kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə düşmən gülləsi Ələmşadın arzularını yarımçıq qoydu.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ XOCALI ŞƏHƏRİ

Ərazisi: 970 kv.km.

Əhalisi: 24 min nəfər.

1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə, eləcə də növbəti günlər Ermənistanın Xankəndində yerləşən rus alayının canlı qüvvəsi və hərbi texnikalarının köməyi ilə Azərbaycanın Xocalı şəhərində soyqırımı törətdilər. Xocalı soyqırımı zamanı uşaqlar da olmazın müsibətlərlə üzləşiblər.

Təkcə iki günün içərisində Xocalıda 613 nəfər şəhid olmuşdur.

Onlardan 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i qoca idi.

8 ailə tamamilə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini itirib.

130 uşaq isə valideynlərindən birini itirib.

76 uşaq yaralanıb. 1275 nəfər girov götürülüb.

Əsir alınanlardan 198-nin taleyi hələ də məlum deyildir.

Girov götürülənlərdən 26 uşaq itkin düşüb, taleyi bu günə qədər məlum deyildir.

487 nəfər əlil olmuşdur.

Erməni işğalçıları tərəfindən dağıdılmış, yandırılmış və talan edilmişdir:

Sənaye və tikinti obyektı – 29;

Mədəni-məişət obyektı – 80.

Bu rəqəmlər Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycana qarşı 1988-ci ildən başlayaraq mərhələlərlə həyata keçirdiyi soyqırımı siyasətinin ən qanlı səhifəsini təşkil etdirir.

**ABDULLAYEVA MAYA
SƏRHƏD QIZI (5 YAŞ)**

1986-cı ildə Azərbaycan Respublikası Xocalı rayonunun Kosalar kəndində anadan olmuşdur.

1991-ci il avqustun 23-də valideynləri ilə birlikdə Şuşadan evlərinə gələrkən Kosalar-Cəmilli yolunda ermənilər tərəfindən vəhşiliklə qətlə yetirilmişdir. Anası Gülər isə aldığı yaradan şikəst olmuşdur.

**BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR İTKİN DÜŞMÜŞDÜR,
ONLARDAN İKİSİ – ÇİNARƏ VƏ ÇİNGİZ AZYAŞLI İDİ**

**ABIŞOVA ÇİNARƏ
NAZİM QIZI (10 YAŞ)**

1982-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalı 1 sayılı orta məktəbin III sinfində oxuyurdu. Dərslərindən əla qiymət alırdı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan hərbi birləşmələri və terrorçu-quldur dəstələri tərəfindən törədilmiş Xocalı soyqırımını zamanı anası Məhbubə və 7 yaşlı qardaşı Çingiz (1985) ilə birlikdə xilas olmağa macal

tapmamış, Xocalıda Aslanov Qəyyumun zirzəmisində qalmışlar.

Sonrakı taleləri məlum deyildir.

BİR AİLƏDƏN ÜÇ AZYAŞLI MEŞƏDƏ SOYUQDAN DONUB ÖLMÜŞDÜR – NƏBİ, ROMAN VƏ SEVİNC

AĞAYAROV NƏBİ İSAQ OĞLU (11 YAŞ)

1981-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalı 1 sayılı orta məktəbin III sinfində oxuyurdu. Dərslərindən əla qiymət alırdı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələrinin törətdikləri Xocalı soyqırımını zamanı beş gün anası Sədaqət, qardaşı Roman (1986) və bacısı Sevincə (1985) birlikdə Dəhrəz meşəsində qalmışdır. Təsadüfən sağ qalmış anasının dediyinə görə, 11 yaşlı Nəbi şaxtadan donub ölmüş və meyitini götürmək mümkün olmamışdır.

Məzarı yoxdur.

AĞAYEV ALLAHVERDİ SƏTTAR OĞLU (10 YAŞ)

1982-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalıdakı orta məktəbin III sinfində oxuyurdu. Ailənin sonbeşiyi idi.

Xocalı soyqırımını zamanı atası ilə birlikdə bir neçə gün qarlı-çovğunlu günlərdə meşədə ac-susuz qalmış, şaxtadan donaraq ölmüşdür. Məzarı yoxdur.

Allahverdinin qardaşı Zahid (1963) də bu faciə zamanı həlak olmuşdur.

SOYQIRIMI ZAMANI QƏTLƏ YETİRİLƏN AİLƏLƏRDƏN BİRİ DƏ ALLAHVERDİYEVLƏR İDİ

ALLAHVERDİYEV BƏHRAM HİDAYƏT OĞLU (16 YAŞ)

1976-cı ildə Ermənistan SSR Basarkeçər rayonunun Qaraqoyunlu kəndində anadan olmuşdur. Beşinci sinifdə oxuyarkən azərbaycanlıların Ermənistandan – tarixi torpaqlarından kütləvi surətdə çıxarılması başlandı.

Bəhram atası Hidayət və anası Kifayət ilə birlikdə əvvəl Şuşaya, oradan isə Xocalıya pənah gətirmişdi. Xocalıdakı 1 saylı orta məktəbdə təhsilini davam etdirirdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistanda xüsusi təlim keçmiş təcavüzkar ordunun Xocalıda törətdiyi

soyqırımı zamanı, şahidlərin dediyinə görə, «Fin evləri»nin yanında düşmənin silahlı cəlladları 50-dən çox adamı mühasirəyə alıb, onlardan 40 nəfərini güllələmişlər. Güllələnənlərin arasında Bəhram, anası Kifayət və atası Hidayət də olmuşdur...

**BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR
İTKİN DÜŞMÜŞDÜR. ONLARDAN BİRİ –
MAHİR MƏKTƏBLİ İDİ**

**ALLAHVERDİYEV MAHİR
NOVRUZ OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalı 1 sayılı orta məktəbin XI sinfində oxuyurdu. Gündüzlər təhsil alır, gecələr isə Xocalının müdafiəsində dayanırdı. Məşhur onbirincilərdən idi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan hərbiçilərinin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı atası Novruz və babası Saleh ilə birlikdə ermənilərin pusqu qurduğu Naxçıvanik kəndinin yolu üzərindəki meşədə mühasirəyə düşərək girov götürülmüşdür.

Sonrakı taleyi məlum deyildir.

**ASLANOVA ELNARƏ
TOFIQ QIZI (14 YAŞ)**

1978-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalı 1 sayılı orta məktəbin IX sinfində oxuyurdu. Dərslərindən əla qiymətlər alırdı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə rəsmi Yerevanın planına əsasən erməni hərbi birləşmələrinin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı Əsgəran qəsəbəsinin qarşısındakı meşədə şaxtalı bir gündə itkin düşmüşdür.

Sonrakı taleyi məlum deyildir.

**BAYRAMOVA NATAVAN
PƏNAH QIZI (4 YAŞ)**

1988-ci ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Atası Pənah yüzlərlə soydaşı kimi Ermənistandan – doğma yurdundan qovulanlardan idi. Əvvəlcə Şuşada, 1990-cı ildən isə Xocalıda məskunlaşmışdı. Balaca qızciğaz doğulandan top, raket, güllə yağışı altında böyüyürdü.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan hərbi birləşmələrinin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı anası Sara ilə birlikdə Xocalıda evlərində qalmışdır.

Anasının və özünün sonrakı taleyi məlum deyildir.

BEŞYAŞLI NAMƏLUM KÖRPƏ

Nə adı, nə soyadı, nə də valideynləri bilinir. Ermənilər onun başını kəsib, gözlərini çıxarmışlar. Cəsədi tanınmaz hala düşüb. Onu heç kim tanıya bilməyib. Xocalılar bu talesiz körpəni Nişanə adlandırırlar. Qızçığazın ata-anası ölübmü-qalıbmı bilinmir. Cəsədini 1992-ci il fevralın 26-da

Ermənistan ordusunun törətdikləri Xocalı soyqırımı zamanı Kətik meşəsindən mərhum telejurnalist Çingiz Mustafayev gətirib. Onun gətirdiyi cəsədlərdən biri də 3 yaşlı Gülmirə Murad qızı Mehdiyevanın cəsədi idi.

Hər iki uşağın məzarı Bakı şəhərindəki Şəhidlər xiyabanında yan-yanadır.

CƏFƏROV NÜSRƏT FAZİL OĞLU (17 YAŞ)

1975-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalıdakı 1 saylı orta məktəbin XI sinfində oxuyurdu.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistanda xüsusi təlim keçərək Xocalıya göndərilən erməni əsgərlərinin törətdikləri soyqırımı zamanı girov götürülərək Əsgəran qəsəbəsindəki milis şöbəsinə aparılmış və orada saxlanılmışdır.

Sonrakı taleyi məlum deyildir.

**CƏFƏROV SAMİR
TACİR OĞLU (5 YAŞ)**

1987-ci ildə Xankəndi şəhərində anadan olmuşdur. 1988-ci ildə ermənilər tərəfindən ailə üzvləri ilə birlikdə evlərindən qovularaq Xocalıya gəlmişdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı Samir nənəsi Məmmədova Səltənət Zülal qızı, anası Məmmədova Şövkət İbad qızı, xalası oğlanları Əliyev Səbuhi Cahangir oğlu və Əliyev Səlim Cahangir oğlu ilə birlikdə Xocalıda – öz evlərində girov götürülərək işğal etdikləri Azərbaycan Respublikasının Ağdərə rayonunun Vənd kəndində saxlanılmışlar.

Sonrakı taleləri məlum deyil.

**ÇOBANOVA NƏZAKƏT
TAPDIQ QIZI (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalıdakı 1 saylı orta məktəbin II sinfində oxuyurdu.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı Qara Qayanın yaxınlığında erməni cəlladları tərəfindən amansızlıqla qətlə yetirilmişdir. Nəzakətin döyüşçü atası da həmin gün şəhid olmuşdur.

Hər ikisinin məzarı 23 iyul 1993-cü ildə Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal edilən Ağdam şəhərinin Şəhidlər xiyabanındadır.

**ƏLƏKBƏROV SƏXAVƏT
TƏVƏKKÜL OĞLU (12 YAŞ)**

1980-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalı 1 saylı orta məktəbin VII sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımı zamanı anası onu kürəyinə şəlləyib xilas olmağa çalışır. Məşəni keçərkən erməni quldur dəstələrinin aramsız atəşinə tuş gəlirlər. Anasının kürəyindəyəkən güllələr onun kürəyindən dəyib, sinəsindən çıxmışdı...

Məzarı Ağdam şəhərinin qəbiristanlığındadır.

**BİR AİLƏDƏN DÖRD NƏFƏR İTKİN DÜŞMÜŞDÜR,
ONLARDAN İKİSİ – ELÇİN VƏ ELGİZ AZYAŞLI İDİ**

**ƏLİYEV ELÇİN
FİRDOVSI OĞLU
(10 YAŞ)**

1982-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdu. Xocalı 1 saylı orta məktəbin V sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımı zamanı atası Firdovsi, anası Heyran, qardaşları 3-cü sinif

şagirdləri Elgiz (1984) və Mehdi ilə birlikdə qatil düşmənlərin caynağından xilas olmağa çalışmışlar. Onlar Ermənistan hərbiçilərinin pusqu qurduqları Naxçıvanın kəndi ətrafında üç gün ac-susuz qalmışdılar. Bir tərəfdən də qılınc kimi kəsən şaxtalı hava...

Bu tələs ailədən təsadüf nəticəsində təkə Mehdi sağ qalmışdır. Sonrakı taleləri məlum deyil.

**BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR İTKİN DÜŞMÜŞDÜR.
ONLARDAN BİRİ – SƏBUHİ MƏKTƏBLİ,
SƏLİM İSƏ AZYAŞLI İDİ**

**ƏLİYEV SƏBUHİ
CAHANGİR OĞLU
(12 YAŞ)**

1980-ci ildə Xankəndi şəhərində anadan olmuşdur. III sinifdə oxuyarkən öz evlərindən seperatçı erməni

terror-quldur dəstələri tərəfindən qovulmuş və ailəsi ilə birlikdə Xocalıya pənah gətirmişdilər. Xocalıdakı I sayılı orta məktəbdə təhsilini davam etdirirdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan hərbi birləşmələrinin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı macal tapıb xilas ola bilməmiş, anası Lətifə və beşyaşlı qardaşı Səlim (1987) ilə birlikdə Xocalıda qalmışdır. Sonrakı taleləri məlum deyil.

**ƏMİROVA YEGANƏ
TƏVƏKKÜL QIZI (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Hələ məktəbə getmirdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan hərbiçilərinin törətdikləri Xocalı soyqırımı zamanı Qara Qaya deyilən yerin yaxınlığında ermənilər tərəfindən

qətlə yetirilmişdir.

Məzarı 23 iyul 1993-cü ildə Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal edilən Ağdam şəhərindəki Şəhidlər xiyabanındadır.

**ƏZİMOV NATİQ
ABBASQULU OĞLU (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci il fevralın 26-da Ermənistan silahlı qüvvələrinin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı anası Dilarə ilə birlikdə Naxçıvanlı kəndi ətrafında amansızlıqla qətlə yetirilmişdir. Cəsədi 23 gündən sonra götürülmüşdür. Məzarı Ağdam şəhərinin Şəhidlər xiyabanındadır.

BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR – ANA VƏ İKİ AZYAŞLI UŞAQ AMANSIZLIQLA ÖLDÜRÜLDÜ

HƏSƏNOVA AYGÜN NAZİM QIZI (1 YAŞ)

1991-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Bir yaşı tamam deyildi.

1992-ci il fevralın 26-da ermənilərin Xo-

calıda törətdikləri soyqırımı zamanı erməni cəlladları körpə Aygünü anası Gülçöhrə və 4 yaşlı qardaşı Elgün (1988) ilə birlikdə Naxçıvanik kəndi yaxınlığında vəhşicəsinə qətlə yetirmişlər.

Məzarları Ağcabədi rayonunun Qiyamadınlı kənd qəbiristanlığında əzizləri ilə yan-yanadır.

HƏSƏNOVA LƏTAFƏT HƏSƏN QIZI (16 YAŞ)

1976-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdu. Məktəbli idi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə atası, anası, bacıları və digər qohum-əqrəbaları ilə birlikdə düşmən cəngindən qurtarmaq üçün meşəyə üz tutublar. Amma meşədə onları düşmən kimi sərt şaxta-çovğun gözləyirdi.

Qaçacaqda anası Göyçəyin ürəyi dayanmış, fevralın 27-də isə Lətafət meşədə donub ölmüşdür. Fevralın 28-də ailəsinin müsibətinə dözə bilməyən atası Həsən kişinin ürəyi partlamışdı. Soyuqdan donaraq ölən Lətafətin isə cəsədini götürmək mümkün olmamışdır. Onların cəsədləri meşədə qalmışdır.

Lətafətin kiçik bacısı Xədicə sağ qalsa da, onun ayaqlarını don vurmuş və hər ikisi kəsilmişdir.

HÜMBƏTOVA ANAHİD ELDAR QIZI (13 YAŞ)

1979-cu ildə Azərbaycan Respublikasının keçmiş Əsgəran rayonunun Şuşukənd kəndində anadan olmuşdur. Anasını erkən itirdiyindən dayısının himayəsində yaşamışdır.

1988-ci ildə dayısının ailə üzvləri ilə birlikdə erməni millətçiləri tərəfindən evlərindən qovulanda Xocalıya pənah gətirmişdir.

1992-ci il fevralın 26-da Ermənistanın hərbi birləşmələrinin və terrorçu quldur dəstələrinin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı Naxçıvanik yolunun üstündəki donuz fermasının yanında erməni cəlladları tərəfindən amansızcasına qətlə yetirilmişdir.

**HÜMBƏTOVA SİMUZƏR
CƏLİL QIZI (16 YAŞ)**

1976-cı ildə Xocalı rayonunun Kosalar kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildə Xankəndindəki Nizami adına orta məktəbin birinci sinfinə qədəm qoymuşdur. 1988-ci ildə həmin məktəbdə oxuyarkən ermənilər onların evlərini yandırmış, Simuzərgil Xocalıya köçməyə məcbur olmuşdular. O, təhsilini Xocalıdakı 1 saylı orta məktəbdə davam etdirirdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımını zamanı anası Firuzə, qardaşı Muğan və gəlinləri Südabə ilə birlikdə atası Cəlilin gözləri qarşısında vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdir.

**HÜSEYNOVA MARAL
KAMİL QIZI (7 YAŞ)**

1986-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımını zamanı o, erməni quldurlarının məskəni olan Naxçıvanik kəndinin yolunu keçərkən anasının gözləri qarşısında erməni cəlladları tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Düşmən güllələri körpə qızcığazın kürəyindən dəyib sinəsindən çıxmışdır.

Məzarı işğal edilmiş Ağdam şəhərindəki Şəhidlər xiyabənindədir.

**BİR AİLƏDƏN BEŞ NƏFƏR İTKİN DÜŞMÜŞDÜR.
ONLARDAN ÜÇÜ – MƏHSƏR, ŞƏBNƏM VƏ
RƏCƏB AZYAŞLI İDİ**

**HÜSEYNOV MƏHSƏR
ELXAN OĞLU
(7 AYLIQ KÖRPƏ)**

1991-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Gözlərini açandan düşmən güllələrinin, top-tüfənginin

səsini eşidirdi. Hələ dünyanın gərdisindən xəbərsiz idi. Məhsərin atası isə gününü səngərlərdə keçirirdi ki, düşmən Xocalıya ayaq basmasın. Lakin...

1992-ci il fevral ayının 26-da ermənilərin Xocalıda törətdikləri soyqırımı zamanı körpə Məhsər (1991) anası Mehriban, nənəsi Növrəstə, qardaşı Rəcəb (1985) və bacısı Şəbnəm (1986) ilə birlikdə qarlı-çovğunlu gündə Kətik meşəsində itkin düşmüşdür. Əsirlikdən qayıdanların dediklərinə görə, Mehriban 3 uşağı ilə birlikdə Ermənistanı aparılıb. Noyemberyan rayonunda bir donuz fermasında ermənilər onu beynəlxalq təşkilatlardan gizlədərək balaları ilə birlikdə işlədirmiş. Mehribanın övladlarından birinin öldüyünü, o biri uşaqların və özünün sağ olduğunu söyləyirlər.

Ermənistan tərəfi onların sonrakı taleyi barədə məlumatları gizlədir.

HÜSEYNOV EMİN ALEKSANDR OĞLU (17 YAŞ)

1975-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdu. Natamam orta məktəbi bitirdikdən sonra peşə məktəbində təhsil alırdı.

1992-ci il fevralın 26-da Ermənistanda təlimatlandırılaraq Azərbaycana göndərilən erməni hərbiçiləri və terrorçu-quldur dəstələrinin tank və ZTR-dən açdıqları güllələr bacısı Rəsmiyə ilə birlikdə onu parça-parça etmişdir.

İşə bax ki, fevralın 26-da dünyaya gəlmişdi Emin, elə həmin gündə də düşmən gülləsinə tuş gəlmişdi...

HÜSEYNOVA NƏSİBƏ HÜSEYN QIZI (10 YAŞ)

1982-ci ildə Azərbaycan Respublikası Əsgəran rayonunun Daşbulaq kəndində anadan olmuşdur. 1988-ci ildə erməni millətçiləri tərəfindən evlərindən qovulmuş və Xocalıya pənah gətirmişdir. III sifdə oxuyurdu.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin törətdikləri Xocalı soyqırımı zamanı macal tapıb xilas ola bilməmiş, atası Hüseyin, anası Əzizə, bacıları Xoşbəxt, Süsən və 18 yaşlı qardaşı Tacir ilə birlikdə Xocalının «Türklər» məhəlləsində qalmışdır. Nəсібə ilə qardaşı Tacir itkin düşmüşdür.

Onların sonrakı taleyi məlum deyil.

**XƏLİLOVA LALƏ
TAHİR QIZI (4 YAŞ)**

1988-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Dörd yaşı vardı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda törədilən faciə zamanı atasını və anası Zərifəni itirmiş və öldürülmüşdür.

Lalənin ailəsindən yalnız 6 yaşlı bacısı Həmayıl və 1 aylıq Gülnar sağ qalmışdır.

**QASIMOVA RƏSMİYYƏ
AĞA QIZI (11 YAŞ)**

1981-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci il fevral ayının 26-da ermənilərin Xocalı şəhərində azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri soyqırım zamanı itkin düşmüşdür.

Sonrakı taleyi məlum deyil.

**QƏMBƏROV EMİN
SƏFƏR OĞLU (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Xankəndi şəhərində anadan olmuşdur. İki yaşında ikən ermənilər onların evlərini yandırmış, orada yaşayan çox-

lu azərbaycanlılar kimi, Emingil də doğma ocaqlarından didərgin salınmışdır. Onlar Xocalıya pənah gətirmişdilər.

1992-ci il fevralın 26-da Xocalı soyqırımı zamanı bacısı Esmira (1985) ilə, eləcə də zirzəmidə daldalanan 13 nəfər qadın və uşaqlarla birlikdə Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən namərdliklə qətlə yetirilmişdir.

Məzarı yoxdur.

**QULİYEV MİKAYİL
ZAHİD OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ildə Laçın rayonunun Xaçınıyalı kəndində anadan olmuşdur. Valideynləri ilə birlikdə Xocalı şəhərində yaşayırdı. Xocalının müdafiəsində iştirak edən yeni-yetmələrdən idi.

1992-ci il fevral ayının 26-da Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Xocalı şəhərində azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən soyqırımı zamanı itkin düşmüşdür. Sonrakı taleyi məlum deyil.

**QULİYEV SAMİR
TALEH OĞLU (2 YAŞ)**

1990-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımı zamanı Naxçıvanik – Əsgəran yolunu keçərkən atəş səsini anası Rəhilənin kürəyində qarşılımışdı. Anasına dəyən güllələr balaca Samiri də ağır yaralamışdır. Çoxlu qan itirən körpə Xocalı sakini İlham Quliyevin qucağında dünyasını dəyişmişdir. İlham Samirin meyitini çətinliklə də olsa Ağdama gətirib çıxarmışdır.

Məzarı Ağdam rayonunun Şotlanlı kənd qəbiristanlığındadır.

**BİR AİLƏDƏN DÖRD NƏFƏR DONUB ÖLMÜŞDÜR.
ONLARDAN ÜÇÜ – ŞÜKÜR, NURANƏ VƏ
RƏVANƏ AZYAŞLI İDİ**

**QULİYEV ŞÜKÜR
QARYAĞDI OĞLU (7 YAŞ)**

1985-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalı 2 sayılı orta məktəbin I sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımı zamanı anası

Sara, 11 yaşlı bacısı Nuranə (1981) və 13 yaşlı bacısı Rəvanə (1979) ilə Dəhraz yaxınlığındakı meşəyə qədər gəlmişlər. 27 fevralda ananın kürəyində oğlu, yanında isə qızları soyuqdan donub buz heykələ çevrilmişlər.

QULİYEVA SEVİNC ƏKBƏR QIZI (7 YAŞ)

1985-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalıdakı ibtidai məktəbin I sinfində oxuyurdu. Doğulandan üç il sonra top, alazan, kristal altında yaşayırdı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin törətdikləri Xocalı soyqırımı zamanı Qara Qayanı keçərkən sol böyründən ağır yaralanmış, Ağdam xəstəxanasında bir gün qaldıqdan sonra dünyasını dəyişmişdir.

BİR AİLƏDƏN DÖRD NƏFƏR ÖLDÜRÜLDÜ, ONLARDAN İKİSİ – AYSEL VƏ GÜLMİRƏ AZYAŞLI İDİ

MEHDİYEVƏ AYSEL MURAD QIZI (5 YAŞ)

1987-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci il fevralın 26-da Xocalı faciəsi zamanı Naxçıvanik yolunu keçərkən atası Murad, babası Şəfa və 3 yaşlı bacısı Gülmirə (1989) ilə birlikdə erməni quldurları tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Gülmirəni isə atasının dostu Elman qucağına alıb xilas etmək istəsə də, hər ikisini ermənilər qətlə yetirmişlər.

Cəsədini 1992-ci il fevralın 26-da Kətik meşəsindən mərhum telejurnalist Çingiz Mustafayev gətirmişdi. Ç. Mustafayevin gətirdiyi cəsədlərdən biri də ermənilər tərəfindən başı kəsilmiş beş yaşlı naməlum qız uşağı idi. Xocalılar ona Nişanə adı veriblər. Onların hər ikisinin məzarı Bakı şəhərindəki birinci Şəhidlər xiyabanında qoşadır.

Ayselini 1992-ci il fevralın 26-da Kətik meşəsindən mərhum telejurnalist Çingiz Mustafayev gətirmişdi. Ç. Mustafayevin gətirdiyi cəsədlərdən biri də ermənilər tərəfindən başı kəsilmiş beş yaşlı naməlum qız uşağı idi. Xocalılar ona Nişanə adı veriblər. Onların hər ikisinin məzarı Bakı şəhərindəki birinci Şəhidlər xiyabanında qoşadır.

Ayselini 1992-ci il fevralın 26-da Kətik meşəsindən mərhum telejurnalist Çingiz Mustafayev gətirmişdi. Ç. Mustafayevin gətirdiyi cəsədlərdən biri də ermənilər tərəfindən başı kəsilmiş beş yaşlı naməlum qız uşağı idi. Xocalılar ona Nişanə adı veriblər. Onların hər ikisinin məzarı Bakı şəhərindəki birinci Şəhidlər xiyabanında qoşadır.

**MEHRƏLİYEV ORXAN
ƏLİ OĞLU (2 YAŞ)**

1990-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan hərbiçilərinin və terrorçu-quldur dəstələrinin Xocalı şəhərində azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri soyqırım zamanı itkin düşmüşdür. Sonrakı taleyi məlum deyil.

**BİR AİLƏDƏN BEŞ NƏFƏR İTKİN DÜŞMÜŞDÜR,
ONLARDAN İKİSİ – CEYHUN VƏ
NİYAMƏDDİN MƏKTƏBLİ İDİ**

**MƏMMƏDOV
CEYHUN VAQİF OĞLU
(17 YAŞ)**

1975-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalı 1 sayılı orta məktəbin XI sinfində oxuyurdu. Cəsur

on birincilərdən idi. Ermənilərin aramsız hücumlarının qarşısını almaq üçün özündən böyüklərlə şəhərin keşiyini çəkirdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırım zamanı xəstə atasını xərəklə götürüb anası Afilə, qar-

daşları Azər (19 yaş) və Niyaməddinlə (14 yaş) Kətik meşəsinə qədər gəlmiş və orada itkin düşmüşlər.

Niyaməddin (1978) Xocalı 1 saylı orta məktəbin VII sinfində oxuyurdu. Ailənin sonbeşiği idi.

Sonrakı taleləri məlum deyil.

**MƏMMƏDOV
MÖHLƏT
MƏMMƏD OĞLU
(17 YAŞ)**

1975-ci ildə Ermənistanın Göyçə mahalında anadan olmuşdur. 1988-ci ildə Ermənistan

tanda yaşayan azərbaycanlılar tarixi torpaqlarından deportasiya edilən zaman ailə üzvləri ilə birlikdə Xocalıya pənah gətirib orada məskunlaşmışdılar. Xocalını müdafiə edənlərin sırasında olub.

1992-ci il fevral ayının 26-da Xocalı şəhəri Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal edilən zaman ailəliklə girov götürüldülər. Sonradan anası, 2 qardaşı və bacısı azad olunmuşdur. Möhlət və qardaşı Söhbət (1976) isə buraxılmamışdır. Onların sonrakı taleyi məlum deyil.

**MƏMMƏDOV ZAHİR
RAMİZ OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Xocalıda orta məktəbin XI sinfində oxuyurdu. Ermənistan silahlı birləşmələrinin Xocalıya aramsız hücumları, günahsız insanların qətliaamları məktəbli Zahiri sarsıdırdı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımı zamanı Zahir də Xocalıda qalmış, «beşmərtəbə döyüşü»ndə iştirak etmişdi. Döyüşlər zamanı ayağından yaralanmış və əsir götürülərək Əsgəranda qətlə yetirilmişdir.

Məzarı Ağdam rayonunun Tərnöyüd qəbiristanlığındadır.

**MURADOVA AYŞƏN
ZÖHRAB QIZI (1 YAŞ)**

1991-ci ildə Xocalı şəhərində ermənilərin yağdırdığı raketlərin və top güllələrinin atəşi altında anadan olmuşdur.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda baş verən soyqırımı zamanı erməni cəlladları tərəfindən qəddarlıqla öldürülmüşdür. Əmisi Zahid isə «Alazan» raketindən atılan mərminin qurbanı olmuşdur.

**ORUCOV CAVAN
CANAN OĞLU (16 YAŞ)**

1976-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. 11 saylı orta məktəbdə oxuyurdu. Ermənilərin aramsız hücumlarının qarşısını almaq üçün özündən böyükrlə şəhərin keşiyini çəkirdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda ermənilərin törətdikləri soyqırımı zamanı atası girov götürülmüş, özü isə Xocalıdan çıxmamış, ermənilər tərəfindən girov götürülmüşdür.

Sonrakı taleyi məlum deyil.

**ORUCOVA XƏYALƏ
TELMAN QIZI (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Əsgəran rayonunun Şuşukənd kəndində anadan olmuşdur. Ermənilər onları doğma yurdlarından qovmuş, valideynləri ilə birlikdə Xocalıya pənah gətirmişdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin törətdikləri Xocalı soyqırımı zamanı Naxçıvanik kəndi yaxınlığında atası Telman (1957) və anası İradə (1964) ilə birlikdə ermənilər tərəfindən güllələnmişdir. Bacısı isə iki yerindən ağır yaralansa da, xoşbəxtlikdən sağlamat qalmışdır.

Xəyalənin məzarı indi işğal altında olan Ağdam şəhərindəki Şəhidlər xiyabanındadır.

ORUCOVA MƏLAHƏT ƏLİ QIZI (17 YAŞ)

1975-ci ildə Ermənistan SSR-in Əzizbəyov rayonunda anadan olmuşdur. Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılar tarixi torpaqlarından deportasiya ediləndə onun ailəsi 1988-ci ildə əvvəlcə Naxçıvana, sonra Şuşaya və nəhayət, Xocalıya gəlmişdir.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin törətdikləri Xocalı soyqırımını zamanı yolda qardaşı Famili, gəlinləri Mələyi və qardaşı oğlu Nəbini itirmişdir.

Xocalıdakı Aşağı Fin evlərinin arasında ermənilər tərəfindən güllələnmişdir.

Məzarı yoxdur.

ORUCOVA NATƏVAN NƏBİ QIZI (3 YAŞ)

1989-cu ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Üç yaşı vardı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin törətdikləri Xocalı faciəsi zamanı anası Mələk ilə birlikdə ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Cəsədləri Xocalıda qalmışdır.

**SƏFİYEV SARVAN
ELXAN OĞLU (11 AYLIQ KÖRPƏ)**

1991-ci il mart ayının 8-də Azərbaycan Respublikasının Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Hələ bir yaşı tamam olmamışdı.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda törədilən faciə zamanı ermənilərin məskunlaşdığı Naxçıvanik kəndi yaxınlığında soyuqdan donaraq ölmüşdür. Məzarı Bərdə şəhərində dəmiryolu yaxınlığındakı qəbiristanlıqdadır.

Sarvanın atası Elxan milli müdafiə taborunun döyüşçüsü idi. O, ermənilərin Xocalıya hücumunun qarşısını almaq üçün son nəfəsinə kimi vuruşmuş, ağır döyüş zamanı itkin düşmüşdür. Sonrakı taleyi məlum deyil.

**SƏLİMOV XƏZƏR
SİYAVUŞ OĞLU (17 YAŞ)**

1974-cü ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Oradakı 1 saylı orta məktəbi bitirmişdi.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda ermənilərin törətdikləri soyqırım zamanı Xocalıda qalmış, anası Tamilə və bacıları ilə birlikdə girov götürülmüşdür. Bir gün sonra bacıları buraxılmışdır. Anası isə Xəzərin boynunu qucaqlayıb ondan ayrılmamışdır. Xəzərlə anası Xankəndinə aparılmışdır. Sonrakı taleləri məlum deyil.

**VƏLİYEV AĞSİF
ZAKİR OĞLU (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Xankəndi şəhərində anadan olmuşdur. 1988-ci ildə ermənilər tərəfindən evlərindən zorla çıxarıldıqdan sonra ailə üzvləri ilə birlikdə Xocalıya pənah gətirmişdir.

1992-ci il fevralın 26-da Ermənistanda təlimatlandırılıb Azərbaycana qırğın üçün göndərilən erməni hərbcilərinin və onların havadarlarının törətdikləri Xocalı soyqırımını zamanı Naxçıvanın kəndi yaxınlığında anası ilə birlikdə amansızlıqla qətlə yetirilmişdir.

Məzarı yoxdur.

**ZEYNALOVA AYNURƏ
TOFIQ QIZI (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşdur. Məktəbə getmirdi, gedəcəkdə, əgər erməni cəlladları olmasaydı...

1992-ci il fevral ayının 26-da Ermənistan hərbi birləşmələrinin Xocalıda törətdikləri soyqırımını zamanı həlak olmuşdur.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
ŞUŞA RAYONU**

Ərazisi: 289 kv.km

Əhalisi: 22 min

Kəndlərinin sayı: 30

İşğal tarixi: 8 may 1992-ci il

Ermənilər tərəfindən zəbt edilmişdir: Şərq musiqi alətləri fabriki, istehsalat kombinatı, çörəkbişirmə müəssisəsi, Qarabağ ipək kombinatının sexi, elektrik şəbəkəsi, kənd təsərrüfatı texnikası təmir müəssisəsi, 243 tarixi-memarlıq abidəsi, o cümlədən Alban kilsəsi, 23 ümumtəhsil məktəbi, orta texniki-peşə məktəbi, 3 texnikum, 6 mədəniyyət evi, 15 klub, 24 kitabxana, 20 kinoqurğu, 3 xəstəxana, 11 feldşermama məntəqəsi, sanitariya epidemioloji stansiya, sanatoriya, turbaza, istirahət evləri, 5,5 min baş qaramal, 15,5 min davar

**DÖRD NƏFƏR ERMƏNİLƏR TƏRƏFİNDƏN
QƏTLƏ YETİRİLDİ. ONLARDAN BİRİ –
COŞQUN SÜDƏMƏR KÖRPƏ İDİ**

**ABBASOV COŞQUN
SÜLEYMAN OĞLU (1 YAŞ)**

1990-cı il iyunun 8-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur.

1991-ci il dekabrın 26-da valideynləri ilə birlikdə Füzuli rayonundan Şuşaya – evlərinə gedərkən Daşaltı kəndi yaxınlığında pusqu quran ermənilər balaca Coşqunu, atası Süleymanı, anası Kəmaləni və onları aparan taksi sürücüsü Namiqi (Namiq Füzuli rayonundan idi) vəhşicəsinə qətlə yetirmişlər.

**MUSTAFAYEV HAFİZ
ƏLİ OĞLU (15 YAŞ)**

1977-ci il aprelin 2-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Şuşadakı 1 saylı internat məktəbində oxumuşdu. Uşaq olmasına baxmayaraq, şəhərin müdafiəsində fəal iştirak edirdi. Çox vətənpərvər, qoçaq oğlan idi.

1992-ci il mayın 8-də Şuşa 1 saylı həbs evi yaxınlığında gedən ağır döyüş zamanı şəhid olmuşdur.

**BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR ERMƏNİSTAN
SİLƏHLİ BİRLƏŞMƏLƏRİ TƏRƏFİNDƏN VURULAN
HELİKOPTERDƏ HƏLAK OLDU. ONLARDAN BİRİ
AZYAŞLI SƏADƏT ŞAHİN QIZIDIR**

**ABBASOVA SƏADƏT
ŞAHİN QIZI (11 YAŞ)**

1980-cı ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Atası Laçın rayonunun Ərikli kəndindən, anası isə Ağdam rayonundan idi. Atası Şuşa Rayon İcra Hakimiyyətində hüquq şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışırdı.

1992-ci il yanvarın 28-də ata-anası ilə birlikdə nənəsiqildən qayıdarkən Mi-8 Ağdam – Şuşa sərnişin helikopteri Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən vurulmuş, 48 sərnişin həlak olmuşdur. Darmadağın edilən vertolyotda Abbasovlar ailəsindən üç nümayəndə var idi – ata Şahin Əli oğlu, ana Sədaqət Kamran qızı, bir də 11 yaşlı Səadət Şahin qızı.

Hər iki valideynlərini itirən ailənin digər üzvləri Elman (1982) və Ceyhun (1985) əvvəlcə ana nənəsinin, sonra isə xalasının himayəsinə sığınmışlar.

Xatırladıyıq ki, bu, həmin günə qədər Qarabağ səmasında ermənilər tərəfindən vurulmuş 15-ci helikopter idi.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ LAÇIN RAYONU

Ümumi sahəsi: 1835 kv.km

Yaşayış məntəqələrinin sayı: 1 şəhər, 1 qəsəbə və 125 kənd

Əhalinin sayı: 60 min nəfər

Şəhidlər: 305 nəfər

Qətlə yetirilən uşaqlar: 14 nəfər

Əlil olanlar: 255 nəfər

İtkin və girov düşənlər: 65 nəfər

İşğal tarixi: 18 may 1992-ci il

Ermənilər tərəfindən zəbt edilmişdir: 13745 fərdi yaşayış evi, 48 sənaye, 63 kənd təsərrüfatı obyektı, 575 mədəni-məişət obyektı, 101 məktəb, 254 tarixi abidə, 5 məktəbdənkənar, 2 məktəbəqədər müəssisə, 142 səhiyyə, 460 ticarət obyektı Ermənistan tərəfindən işğal edilib. Ümumilikdə Laçına 7,1 milyard ABŞ dolları həcmində ziyan dəymişdir.

ALİŞOVA VƏSİLƏ CƏFƏR QIZI (13 YAŞ)

1980-ci il aprel ayının 8-də Laçın rayonunun Şamkənd kəndində anadan olmuşdur. 1987-ci ildə Şamkənd kənd orta məktəbinin I sinfinə qədəm qoymuşdu. VI sınıfdə oxuyurdu.

1993-cü il martın 31-də Kəlbəcər rayonunun işğalı ərəfəsində ailə üzvləri və yaxın qohumları ilə birlikdə Ermənistan hərbcilərinin əlinə keçməmək üçün ərazini tərk edərkən Tunel adlanan yerdə ermənilərin güclü və aramsız atəşinə məruz qalaraq mühasirəyə düşmüş və girov götürülmüşdür.

Sonrakı taleyi məlum deyil.

**ALMƏMMƏDOV EHTİRAM
İDRİS OĞLU (16 YAŞ)**

1976-cı ildə Laçın rayonunun Arduşlu kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildən Arduşlu kənd orta məktəbində oxuyurdu.

1992-ci il mayın 10-da Laçın rayonunda həlak olmuşdur.

**ALMƏMMƏDOV FARİZ
ƏDALƏT OĞLU (1 YAŞ)**

1991-ci ildə Laçın rayonunun Arduşlu kəndində anadan olmuşdur.

Bir yaşlı Fariz 1992-ci il mayın 10-da Laçın rayonunda, anasının qucağında qətlə yetirilmişdir.

**1993-cü İLİN MART AYININ 29-da KƏLBƏCƏRİN İŞĞALI
ƏRƏFƏSİNDƏ AMAN İSTƏYƏN 40 NƏFƏRDƏN 35-i ERMƏ-
NİLƏR TƏRƏFİNDƏN QƏTLƏ YETİRİLİB VƏ YANDIRILIB. BİR
NEÇƏSİ AZYAŞLIDIR. ÜÇ NƏFƏRİ BİR AİLƏNİN ÜZVÜDÜR**

**ƏLİYEV TURAL
NADİR OĞLU (13 YAŞ)**

1980-ci ildə Laçın rayonunun Qarabəyli kəndində anadan olmuşdur. Qarabəyli kənd orta məktəbinin VII sinifdə oxuyurdu.

1993-cü il martın 29-da 40 nəfər azərbaycanlı «KamAZ» markalı avtomaşının kuzovuna minərək xilas olmağa çalışıblar. Kəlbəcər rayonunun Tunel adlı ərazisində erməni cəlladları maşın karvanını pusquya salaraq 5 nəfəri girov götürmüş, 35 nəfəri isə amansızlıqla güllələmişlər. Ölənləri və yaralıları isə «KamAZ» markalı maşının kuzovundaca benzin tökərək od vurub yandırmışlar. Tural da atası və anası Sündabə ilə birlikdə yandırılan meyitlərin içərisində olmuşdur.

Hadisə zamanı Turalın 7 güllə yarası almış 17 yaşlı bacısı Yeganə və 5 güllə yarası almış qardaşı Müşfiq yaralı halda maşından yerə yıxılaraq təsadüf nəticəsində yandırılmamış və girov götürülmüşdür.

Erməni qəddarlığının şahidi olan Yeganə 7 ay 15 gün, Müşfiq isə 2 il 8 ay düşmənlərin işgəncələrinə məruz qalmışdır.

**ƏMİRƏLİYEV TALEH
VALEH OĞLU (17 YAŞ)**

1976-cı il iyunun 13-də Laçın rayonunun Çıraqlı kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildə Çıraqlı kənd orta məktəbinin birinci sinfinə qədəm qoymuşdu. Laçın rayonu ermənilər tərəfindən işğal edildikdən sonra Taleh valideynləri ilə birlikdə doğma yurdlarından didərgin düşərək Ağdərə rayonunun Marquşavan kəndində sığınacaq tapmışdı. Taleh təhsilini Marquşavan kənd orta məktəbində davam etdirirdi.

1993-cü il martın 13-də ermənilərin atdıqları mərmə nəticəsində həlak olmuşdur.

**1992-ci İLİN OKTYABR AYINDA 25 NƏFƏR AZƏRBAYCANLI
ERMƏNİLƏR TƏRƏFİNDƏN QƏTLƏ YETİRİLİB. ONLARIN ƏK-
SƏRİYYƏTİ AZYAŞLI UŞAQ, MƏKTƏBLİ VƏ QOCALARDIR. BU
25 NƏFƏRİN 7-si – KƏMALƏ, BƏXTİYAR, CANPOLAD, ELÇİN,
İSMAYIL, NƏBATİ VƏ GÜLNAR BİR AİLƏNİN ÜZVÜDÜR**

**ALMƏMMƏDOVA KƏMALƏ
ŞAMİL QIZI (16 YAŞ)**

1976-cı il mart ayının 12-də Laçın rayonunun Nağdalı kəndində anadan olmuşdur. Laçın rayonunun Piçənis kənd orta məktəbinin I sinfinə qədəm qoymuş, 1979-cu ildə valideynləri həmin rayonun

Xaçınyalı kəndinə köçdüyü üçün Kəmalə də təhsilini burada davam etdirirdi.

1992-ci il may ayının 17-də Laçın rayonu erməni təcavüzkarları tərəfindən işğal edildikdən sonra valideynləri ilə birgə Xızı rayonunun Fındağan kəndində məskunlaşmışdı. Ərazi heyvandarlıq üçün əlverişsiz olduğundan ailə üzvləri və yaxın qohumları ilə birlikdə Goranboy rayonunun Ballıqaya kəndinin yaxınlığında alaçıqlarda məskunlaşmışdı.

1992-ci il avqust ayının 28-də səhər saat 5 radələrində Ermənistanın terrorçu təxribat qrupu iriçaplı silahlardan və qumbaraatanlardan qohum olan 5 ailənin çadırlarını atəşə tutmuşdur. Atəş nəticəsində heç kimə aman verilməmiş, 25 nəfər öldürülmüş, 9 nəfər müxtəlif dərəcəli xəsarət almışdır. Kəmalə də bu atəş nəticəsində həlak olmuşdur.

Məzarı Bərdə rayonunun Tumaslı kənd qəbiristanlığındadır.

HÜMBƏTOV BƏXTİYAR VƏZİR OĞLU (10 YAŞ)

1982-ci il yanvarın 23-də Laçın rayonunun Nağdalı kəndində anadan olmuşdur. 1989-cu ildə Nağdalı kənd orta məktəbinin I sinfinə qədəm qoymuş, V sinfə kimi orada oxumuşdu.

1992-ci il may ayının 17-də Laçın rayonunun erməni təcavüzkarları tərəfindən işğalından sonra ailələri ilə birgə Bərdə rayonunun Nazırlı kəndində məskunlaşmışdılar. Sonra ailə üzvləri və yaxın qohumları ilə birlikdə

Goranboy rayonunun Ballıqaya kəndinin yaxınlığında alaçıqlarda sığınacaq tapmışdı.

1992-ci il avqust ayının 28-də səhər saat 5 radələrində erməni cəlladları iriçaplı silahlardan və qumbaraatanlardan qohum olan 5 ailənin çadırlarını atəşə tutmuşdur. Atəş nəticəsində heç kimə aman verilməmiş, 25 nəfər öldürülmüş, 5 nəfər yaralanmış, 4 nəfər isə qismən yüngül xəsarət almışdır. Bu faciədə Bəxtiyarla bərabər onun qardaşları Canpolad, Elçin, İsmayıl, Nəbati və bacısı Gülnar da qətlə yetirilmişdir. Uşaqların anası Hürzaman Qara qızı (1959) da bu vəhşiliyin qurbanı olmuşdur.

**HÜMBƏTOV CANPOLAD
VƏZİR OĞLU (6 AYLIQ KÖRPƏ)**

1992-ci il martın 6-da Azərbaycan Respublikası Laçın rayonunun Nağdalı kəndində anadan olmuşdur.

**HÜMBƏTOV ELÇİN
VƏZİR OĞLU (12 YAŞ)**

1980-cı il yanvarın 9-da Laçın rayonunun Nağdalı kəndində anadan olmuşdur. 1987-ci ildə Nağdalı kənd orta məktəbinin I sinfinə qədəm qoymuş, VI sinfə kimi orada oxumuşdur.

**HÜMBƏTOV İSMAYIL
VƏZİR OĞLU (8 YAŞ)**

1984-cü il fevralın 22-də Laçın rayonunun Nağdalı kəndində anadan olmuşdur. 1991-ci ildə Nağdalı kənd orta məktəbinin I sinfinə qədəm qoymuş, II sinfə kimi orada oxumuşdu.

**HÜMBƏTOV NƏBATİ
VƏZİR OĞLU (6 YAŞ)**

1986-cı il fevral ayının 1-də Laçın rayonunun Nağdalı kəndində anadan olmuşdur.

**HÜMBƏTOVA GÜLNAR
VƏZİR QIZI (4 YAŞ)**

1988-ci il fevral ayının 20-də Laçın rayonunun Nağdalı kəndində anadan olmuşdur.

Məzarları Ağdam rayonunun Güllüce kənd qəbiristanlığındadır.

**MUSAYEV ELMƏDDİN
İSAK OĞLU (13 YAŞ)**

1980-ci il yanvarın 1-də Laçın şəhərində anadan olmuşdur. Laçındakı internat məktəbində oxuyurdu.

1992-ci il may ayının 9-da ermənilərin atdıqları mərmilərdən biri onu başından ağır yaralamışdır. 1993-cü il iyun ayının 13-də cərrahiyyə əməliyyatından sağ çıxmamış, aldığı yaradan ölmüşdür.

**SƏLİMOV ELÇİN
KAMAL OĞLU (14 YAŞ)**

1976-cı il sentyabrın 8-də Laçın rayonunun Köhnəkənd kəndində anadan olmuşdur. VII sinif şagirdi idi.

1990-cı il iyun ayının 21-də Ermənistan hərbiçiləri Elçini kəndin kənarında tutmuş və minbir işgəncə ilə öldürmüşdür.

Oğlunun dəhşətli qətlini gözləri ilə görən atası da balası kimi zülmə qətlə yetirmişlər.

Məzarı Ermənistanın hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunmuş Köhnəkənd kənd qəbiristanlığında atası ilə yanışıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ KƏLBƏCƏR RAYONU

Ərazi: 1936[1] km²

Əhali: 53962 nəfər

Kəlbəcər 8 avqust 1930-cu ildə inzibati rayon statusu almışdır. 1993-cü ildə Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

Kəlbəcər ərazisində 30 min ildən çox tarixi olan qədim yaşayış məskənləri, 6 min il yaşı olan qaya təsvirləri, çöp şəkilli qədim türk əlifbası nümunələri aşkar edilib.

ALİYEVA ÜLVİYYƏ CAMAL QIZI (7 YAŞ)

1985-ci ildə Kəlbəcər rayonunun Ağdaban kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1992-ci il aprel ayının 8-də Ermənistanın xüsusi təlim görmüş silahlı bölmələri hərbi texnikalarla Ağdaban kəndinə basqın etmiş, 779 nəfər dinc əhaliyə divan tutmuş, 32 nəfər dinc kənd sakinini amansızlıqla qətlə yetirmişdir. Onlardan 2-si uşaq idi. Ağdaban soyqırımı zamanı 5 nəfər kənd sakini girov götürülmüş, 2 nəfər itkin düşmüş, 7 nəfər diri-diri yandırılmış, 12 nəfər isə ağır bədən xəsarəti almışdır.

Qətlam zamanı Ülvüyyənin atası Camal kişi körpə qızcığazı kürəyinə alıb onu xilas etməyə çalışır. Lakin atası bilmirdi ki, düşmən snayperi özündən qabaq balasının ürəyini susdurub.

**BƏNDƏLİYEV XƏYAL
ELBRUS OĞLU (6 YAŞ)**

1986-cı ildə Kəlbəcər rayonunun Çobangərəkməz kəndində anadan olub. 31 mart 1992-ci ildə Kəlbəcər rayonu Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal olunan ərəfadə Əsrək kəndində nənəsi Zeynalova Bəşər Bayram qızıgildə qonaq olub. Həmin gün Zeynalovlar nəslindən olan 25 nəfərlə birlikdə «KamAz» markalı 21-91 dövlət nömrə nişanlı avtomaşınla Tunel deyilən ərazidə ermənilər tərəfindən girov götürülmüşdür.

**QULİYEVA ŞAHNAZ
MƏHƏMMƏD QIZI (8 YAŞ)**

1985-ci ildə Kəlbəcər rayonunun Günəşli kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il mart ayının 31-də ailə üzvləri və qohumları ilə birlikdə Kəlbəcər rayonu ərazisindəki Tunel adlanan yerdə mühasirəyə alınaraq atəşə tutulublar. Şahnaz çiyindən yaralı vəziyyətdə girov götürülüb. Ermənilər onları mühasirəyə alan zaman Şahnazın bacısı Cəmiləyə 11, Validə ilə İlhamənin hər birinə 2 güllə dəyib.

Hadisə zamanı Şahnaz və bir neçə həmkəndliləri maşına mindirilərək naməlum istiqamətə aparılıb. Sonrakı taleyi məlum deyil.

**QULİYEV YAŞAR
QARA OĞLU (12 YAŞ)**

1981-ci ildə Kəlbəcər rayonunun Çorman kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il mart ayının 31-də erməni cəlladlarından qorunmaq üçün Kəlbəcər rayonunun ərazisindəki Tunel adlanan yerdə anası, bacısı Nəсібə (1979), qardaşları Azər (1980), Məzahir (1983), Bəxtiyar (1984) və kiçik bacısı Aygün (1990) ilə birlikdə girov götürülmüşdür.

QULİYEV MƏZAHİR QARA OĞLU (10 YAŞ) – 1983-cü ildə Kəlbəcər rayonunun Çorman kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

QULİYEVA AYGÜN QARA QIZI (11 YAŞ) – 1982-ci ildə Kəlbəcər rayonunun Çorman kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

Sonradan Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin köməyi ilə ailə üzvlərinin bir neçəsi azad edilib. Yaşar, Məzahir, Aygün isə qaytarılmayıblar.

QULİYEVƏ XATİRƏ ÇİNGİZ QIZI (13 YAŞ)

1980-ci ildə Kəlbəcər rayonunda anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il mart ayının 29-da Ermənistanın silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın qədim yaşayış məntəqələrindən biri olan Kəlbəcərə genişmiqyaslı hücumları zamanı aldığı qəlpə yarısından həlak olmuşdur.

MƏMİŞOV TALEH ƏLƏSGƏR OĞLU (9 YAŞ)

1984-cü ildə Kəlbəcər rayonunun Günəşli kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il mart ayının 31-də erməni təcavüzkarları Kəlbəcər rayonunun kəndlərini işğal edən zaman valideynləri ilə birlikdə xilas olmağa çalışmış, lakin erməni cəlladları çoxlu sayda günahsız insanlar kimi ona da aman verməmişdir. Soydaşları kimi balaca Taleh də Kəlbəcər rayonunun ərazisindəki Tunel adlanan yerdə Ermənistan əsgərləri tərəfindən güllələnmişdir.

Məzarı yoxdur.

ZEYNALOV FARİZ DAVUD OĞLU (8 YAŞ)

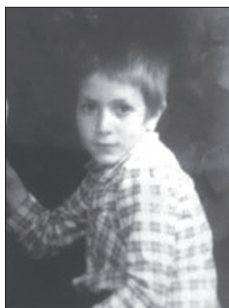
1984-cü ildə Kəlbəcər rayonunun Ço-bangərəkməz kəndində anadan olub. 31 mart 1992-ci ildə Kəlbəcər rayonunun işğalı ərəfəsində qardaşı Məhəmməd (1961) və bacısı Təranə (Əsmayə) (1970) ilə qardaşları Nizaminin (1966) idarə etdiyi «KamAz» markalı 21-91 dövlət nömrə nişanlı maşında Tunel adlanan yerdə Zeynalovlar nəslindən olan 22 nəfərlə birlikdə girov götürülüb.

8 UŞAĞI HELİKOPTERİN PƏRLƏRİ BİÇİB TÖKDÜ

Bu uşaqlar 1989-cu ilin 14 iyul günündə Kəlbəcər şəhərin-dəki futbol meydançasında oynayarkən vertolyotun pərləri onları biçib tökdü. Erməni təcavüzünün daha bir ağır faciəsi belə sonlandı.

1. Əsgərov Natiq Məhəmməd oğlu (1975–1989)
2. Əsgərov Səxavət Dəmir oğlu (1975–1989)
3. Xəlilov Bəxtiyar Rəhman oğlu (1978–1989)
4. İbişov Cahid Telman oğlu (1979–1989)
5. Məmmədov Sahib Soltan oğlu (1979–1989)
6. Orucov Azər Zakir oğlu (1982–1989)
7. Salmanov Razim Tofiq oğlu (1981–1989)
8. Valehov Anar Qardaşxan oğlu (1982–1989)

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AĞDAM RAYONU

Ərazisi: 1 154 km²

Əhalisi: 162, 821 nəfər

Yaşayış məntəqələrinin sayı: 87

Şəhidlərin sayı: 1085

Şəhid uşaqlar: 23

İşğal tarixi: 23 iyul 1993-cü il

Ermənilər tərəfindən zəbt edilmişdir: 30.104 yaşayış evi, 108 ictimai bina, 79 təhsil müəssisəsi, 128 səhiyyə müəssisəsi, 67 mədəniyyət obyektı, 25 sənaye, 41 kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 25 rabitə obyektı, 2.560 ticarət obyektı, 16 elektrik stansiyası, 572 km qaz, 775 km su kəməri, 1 aeroport, 2 sanatoriya-kurort obyektı, 90 nəqliyyat vasitəsi, 2.030 kənd təsərrüfatı maşın-mexanizmləri, 68.000 fərdi mənzil-məişət əşyaları, 16.385 baş iribuynuzlu mal-qara, 87.103 baş xırda-buynuzlu heyvan, 900.000 ev quşu, 986 hektar meşə, 50523 hektar əkin və otlaq sahəsi...

ABDULLAYEV VÜQAR ƏFQAN OĞLU (11 YAŞ)

1983-cü ildə Ağdam rayonunun Şurabad kəndində anadan olmuşdur. Nəmirli kənd orta məktəbinin IV sinfində oxuyurdu. Əlaçı idi.

1994-cü il aprel ayının 20-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Tərtər rayonunun Sarcalı kənd qəbiristanlığındadır.

**AĞAYEV SEYMUR
FƏXRƏDDİN OĞLU (14 YAŞ)**

1979-cu il yanvar ayının 9-da Ağdam rayonunun Papravənd kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin VIII sinfində oxuyurdu.

3 iyul 1993-cü ildə Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Ağdam rayonunun Güllücə kənd qəbiristanlığındadır.

**BAYRAMOV NİYAMƏDDİN
ZAL OĞLU (15 YAŞ)**

1977-ci ildə Ağdam rayonunun Xaçındərbənd kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin IX sinfində oxuyurdu.

1992-ci ildə Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

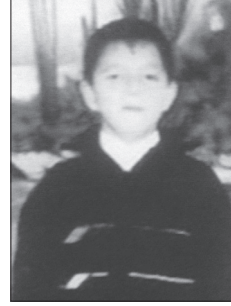
Məzarı Xaçındərbənd kənd qəbiristanlığındadır.

**BƏDƏLOV FƏRİZ
ARZU OĞLU (9 YAŞ)**

2002-ci il mart ayının 19-da Ağdam rayonunun Orta Qərvənd kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin III sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

2011-ci il mart ayının 8-də Ermənistan hərbiçiləri kəndi avtomat silahlarından atəşə tutmuş, düşmən güllələrindən biri balaca Farizə dəymiş və həlak olmuşdur.

Məzarı Orta Qərvənd kənd qəbiristanlığındadır.

**CƏFƏROV ZAMİQ
İBRAHİM OĞLU (7 YAŞ)**

1985-ci il dekabr ayının 3-də Ağdam rayonunun İsmayılbəyli kəndində anadan olmuşdur.

1992-ci il dekabr ayının 8-də ermənilərin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı İsmayılbəyli kənd qəbiristanlığındadır.

**ƏHMƏDOV YASİN
KƏRİŞ OĞLU (15 YAŞ)**

1977-ci ildə Ağdam rayonunun Qalayçılar kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin IX sinfində oxuyurdu.

1992-ci ildə ermənilərin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Qalayçılar kənd qəbiristanlığındadır.

**ƏMİROVA ARZU
RƏHBƏR QIZI (16 YAŞ)**

1976-cı ildə Ağdam rayonunun Xıdırlı kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin IX sinfində oxuyurdu. Böyük arzularla yaşayırdı. Lakin erməni cəlladları bu məsum qızın arzularını gözündə qoydu.

13 oktyabr 1992-ci ildə ermənilərin atdıqları qrad mərmisindən ağır yaralanmış və yerindəcə keçinmişdir.

Məzarı Xıdırlı kənd qəbiristanlığındadır.

BİR AİLƏDƏN İKİ QARDAŞ – TƏYYAR VƏ NOFƏL ŞƏHİD OLDULAR

ƏSƏDOV TƏYYAR VƏLİŞ OĞLU (3 YAŞ)

1989-cu il sentyabr ayının 1-də Ağdam rayonunun Papravənd kəndində anadan olmuşdur.

1992-ci il iyul ayının 26-da Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmilərindən biri onun və 5 yaşlı qardaşı Nofəlin həyatına son qoymuşdur.

Məzarı Papravənd kənd qəbiristanlığında qardaşının qəbri ilə yan-yanadır.

ƏSƏDOV NOFƏL VƏLİŞ OĞLU (5 YAŞ)

1987-ci il oktyabr ayının 12-də Ağdam rayonunun Papravənd kəndində anadan olmuşdur.

1992-ci il iyul ayının 26-da Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələri onu və 3 yaşlı qardaşı Təyyarı qanına boyayaraq öldürmüşdür.

Hər iki qardaşın məzarı Papravənd kənd qəbiristanlığında yan-yanadır.

**HACIYEV BƏHMƏN
ƏLİXAN OĞLU (13 YAŞ)**

1980-ci ildə Ağdam rayonunun Əliağalı kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin VII sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Əliağalı kənd qəbiristanlığındadır.

**QULİYEVA GÜLNARƏ
İMAN QIZI (10 YAŞ)**

1983-cü ildə Ağdam rayonunun Xıdırlı kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin III sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

23 iyun 1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin «Qrad» tipli raketindən atdıqları mərmiyə tuş gəlmiş və faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Xıdırlı kənd qəbiristanlığındadır.

**QURBANOV TARYEL
YELMAR OĞLU (16 YAŞ)**

1977-ci ildə Ağdam rayonunun Əliağalı kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin X sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

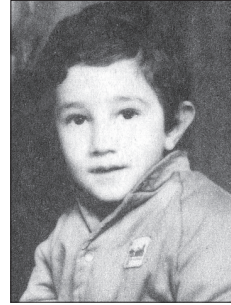
Məzarı Əliağalı kənd qəbiristanlığındadır.

**HACIYEV ŞAHİMƏLİ
ŞAHMALI OĞLU (8 YAŞ)**

Şahiməli tanınmış xanəndə Şahmal (Kürdoğlunun) Hacıyevin oğluydu. Ağdam rayonunun Qiyaslı kəndində ata-baba yurdlarında yaşayırdılar. Şahmal müəllim 1992-ci il noyabr ayının 6-da səkkiz yaşlı oğlu Şahiməli ilə bağçalarında nar yığarkən erməni quldurlarının atdıqları top mərmisi onların həyatına düşür, nəticədə ata və oğul şəhid olurlar.

Onu da xatırladaq ki, bu hadisədən 14 gün sonra, 20 noyabr 1992-ci ildə 23 nəfər dövlət məmuru və ziyalılarımız ermənilərin məskunlaşdığı Qarakənd kəndi yaxınlığında vertolyot qəzasında şəhid oldular.

MƏMMƏDOV EMİN ÇİNGİZ OĞLU (5 YAŞ)

1987-ci ildə Ağdam şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Ağdam rayonunun Qarağacı qəbiristanlığındadır.

MƏMMƏDOVA MƏTANƏT SƏXAVƏT QIZI (3 AYLIQ KÖRPƏ)

1992-ci il sentyabr ayının 2-də Ağdam rayonunun Mərzili kəndində anadan olmuşdur. Bu dünyada erməni adlı vəhşi xislətli bir millətin varlığından xəbərsiz idi.

1992-ci il dekabr ayının 5-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmilərindən biri onun lap yaxınlığında partlamış və balaca Mətanətin həyatına son qoymuşdur.

Məzarı Ağcabədi rayonunun Qiyamədinli kənd qəbiristanlığındadır.

**MUSTAFAYEV ƏMİR
VALEH OĞLU (8 YAŞ)**

1984-cü ildə Ağdam rayonunun Qiyaslı kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin II sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

15 iyun 1992-ci ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları mərmilərdən biri onun lap yaxınlığında partlamış və balaca Əmiri ağır yaralayaaraq öldürmüşdür.

Məzarı Qiyaslı kənd qəbiristanlığındadır.

**SALAHOV BARAT
VƏLİYƏDDİN OĞLU (17 YAŞ)**

1976-cı il dekabr ayının 23-də Ağdam rayonunun Papravənd kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin X sinfində oxuyurdu.

23 mart 1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin «Qrad» tipli raketindən atdıqları mərmninin qəlpələrinə tuş gəlmiş və faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Papravənd kənd qəbiristanlığındadır.

**SADIQOV YƏMƏN
MƏHƏMMƏD OĞLU (15 YAŞ)**

1978-ci ildə Ağdam şəhərində anadan olmuşdur. Ağdam şəhəri 5 saylı orta məktəbinin VIII sinfində oxuyurdu.

1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Ağdam rayonunun Qarağacı qəbiristanlığındadır.

**SƏFƏROV İSRAFİL
ELMAN OĞLU (14 YAŞ)**

1978-ci il yanvar ayının 31-də Ağdam rayonunun Güləblı kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin VII sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1992-ci il may ayının 15-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Güləblı kənd qəbiristanlığındadır.

**SƏMƏDOVA ŞƏHLA
RUSLAN QIZI (4 YAŞ)**

1989-cu ildə Ağdam şəhərində anadan olmuşdur.

1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Ağdam rayonunun Qarağacı qəbiristanlığındadır.

**SƏMƏDOVA NURANƏ
HİDAYƏT QIZI (16 YAŞ)**

1977-ci ildə Ağdam şəhərində anadan olmuşdur.

1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Ağdam rayonunun Qarağacı qəbiristanlığındadır.

**SÜLEYMANOV EMİN
İBRAHİM OĞLU (14 YAŞ)**

11 iyul 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ağdam rayonunun Əhmədağalı kəndində anadan olmuşdu. Kənd orta məktəbinin IX sinfində oxuyurdu.

31 iyul 2005-ci ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin kəndin ərazisinə basdırdıqları minaya düşərək faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Əhmədağalı kənd qəbiristanlığındadır.

ŞİRİNOV ALİK
ALLAHVERƏN OĞLU (2 YAŞ)

1990-cı ildə Ağdam şəhərində anadan olmuşdur.

1992-ci ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən faciəli şəkildə həlak olmuşdur.

Məzarı Ağdam rayonunun Qarağacı qəbiristanlığındadır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ FÜZULİ RAYONU

Ərazisi: 1382 kv.km.

Əhalisi: 96470 nəfər

Yaşayış məntəqələrinin sayı: 2 şəhər, 84 kənd

Qarabağ müharibəsində şəhidlərin sayı: 733 nəfər

Şəhid uşaqların sayı: 25 nəfər

Əlil olub: 1240 nəfər

İtkin və girovlar: 181 nəfər

BABAYEV BEYRƏK SƏRKAR OĞLU (13 YAŞ)

1981-ci ildə Füzuli rayonunun Yuxarı Seyidəhmədli kəndində anadan olmuşdur. V sinfə kimi Yuxarı Seyidəhmədli kənd orta məktəbində oxumuşdu. 1993-cü ildə onun yaşadığı kənd mütəmadi olaraq Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən atəşə tutulduğundan orada yaşamaq mümkünsüz olmuşdur. Ona görə də ailə üzvləri ilə birlikdə Füzuli rayonunun nisbətən təhlükəsiz kəndinə – Mahmudlu-1 kəndinə köçmüşdür. Beyrək burada təhsilini davam etdirirdi.

Təəssüf ki, 1994-cü il fevral ayının 16-da Füzuli rayonunun ərazisindəki «Alma bağı» deyilən yerdə mina partlayışı nəticəsində həlak olmuşdur.

**DADAŞOVA NURANƏ
ƏLÖVSƏT QIZI (11 YAŞ)**

1982-ci il aprel ayının 15-də Füzuli rayonunun Yuxarı Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. Yuxarı Yağlıvənd kənd orta məktəbində oxuyurdu.

1993-cü il iyul ayının 9-da Ermənistan hərbi birləşmələrinin kəndin yaxınlığına basdırdıqları minaya düşmüş və həlak olmuşdur.

**EYVAZOVA AYSƏBA
ŞAHMAR QIZI (4 YAŞ)**

1989-cu il mart ayının 11-də Füzuli rayonunun Aşağı Veysəlli kəndində anadan olmuşdur. Onun yaşadığı kənd Ermənistan hərbi təcavüzkarları tərəfindən işğal ediləndən sonra valideynləri ilə birlikdə Beyləqan şəhərində sığınacaq tapmışdı. Lakin burada da erməni cəlladları əhaliyə dinclik vermirdilər.

1993-cü il fevral ayının 16-da Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisi onu 7 yaşlı bacısı Aytəkin ilə birlikdə həlak etdi. Məzarı bacısı ilə yan-yanadır.

EYVAZOVA AYTƏKİN ŞAHMAR QIZI 7 YAŞ

1989-cu il mart ayının 11-də Füzuli rayonunun Aşağı Veysəlli kəndində anadan olmuşdur. Onun yaşadığı kənd erməni təcavüzkarları tərəfindən işğal ediləndən sonra valideynləri ilə birlikdə Beyləqan şəhərində sığınacaq tapmışdı. Lakin burada da erməni cəlladları əhaliyə dinclik vermirdilər.

1993-cü il fevral ayının 16-da Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisi onu 4 yaşlı bacısı Aysəba ilə birlikdə həlak etdi. Məzarı bacısı ilə yan-yanadır.

ƏLİYEV ADİL RADİL OĞLU (9 YAŞ)

1984-cü il mart ayının 9-da Füzuli rayonunun Aşağı Veysəlli kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il yanvar ayının 4-də Ermənistan hərbiçilərinin əraziyə basdırdıqları minanın partlayışı nəticəsində 11 yaşlı bacısı Aygün ilə birlikdə dünyasını dəyişmişdir. Hər ikisinin məzarı yan-yanadır.

ƏLİYEVA AYGÜN RADİL QIZI (11 YAŞ) – 1982-ci il dekabr ayının 1-də Füzuli rayonunun Aşağı Veysəlli kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

**ƏLİYEVƏ XURAMAN
NUŞİRƏVAN QIZI (9 YAŞ)**

1985-ci ildə Füzuli rayonunun Aşağı Kürd-mahmudlu kəndində anadan olmuşdur.

1994-cü ildə Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisindən şəhid olmuşdur.

1992-ci İL AVQUST AYININ 15-də ERMƏNİSTANA MƏXSUS HƏRBİ TƏYYARƏLƏRDƏN ATILAN MƏRMİLƏR 50 NƏFƏRİ YARALADI, 4 NƏFƏR İSƏ HƏLAK OLDU. ONLARDAN ÜÇÜ MƏKTƏBLİ İDİ.

BİR AİLƏDƏN DÖRD YARALI, BİR ŞƏHİD – RAİFƏ

**ƏLİYEVƏ RAİFƏ
KAMAL QIZI (14 YAŞ)**

1978-ci ildə Füzuli rayonunun Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. VII sinfi bitirmişdi. Yeni dərs ilində VIII sinifdə oxuyacaqdı, lakin bu, Raifəyə qismət olmadı...

1992-ci il avqust ayının 15-də Ermənistanın hərbi təyyarələrindən atılan mərmilərdən biri onların həyatına düşdü. Bir ailənin beş üzvü—beş bacı ağır yaralandılar. Onları təcili olaraq Bakıdakı M.Nağıyev adına xəstəxanaya çatdırdılar. Yaralılarından dördünü sağaltmaq mümkün oldu. 9 gün ölümlə çarpışan Raifənin isə həyatı qırıldı...

Məzarı Yağlıvənd kəndindədir.

BİR AİLƏDƏN İKİ YARALI, İKİ ŞƏHİD – VASİF VƏ ZAMİQ

QULİYEV VASİF MEHMAN OĞLU (13 YAŞ)

1979-cu ildə Füzuli rayonunun Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. VI sinfi bitirmişdi. Yeni dərs ilində VII sinifdə oxuyacaqdı, lakin bu, Vasifə qismət olmadı...

1992-ci il avqust ayının 15-də Ermənistanın hərbi təyyarələrindən atılan mərmirlərdən biri onların həyətinə düşdü. Dörd qardaş – Vasif, Zamiq, Aqil və Teyyub ağır yaralandılar. Qardaşlardan ikisi – Vasif ilə Zamiq xəstəxanaya çatmamış keçindilər. Aqil və Teyyubu isə çətinliklə də olsa həyata qaytarmaq mümkün olsa da, onlar indi də bədənlərində qəlpələr gəzdirirlər.

QULİYEV ZAMİQ MEHMAN OĞLU (11 YAŞ)

1981-ci ildə Füzuli rayonunun Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. V sinifdə oxuyacaqdı, lakin türk qanına yerikləyən erməni cəlladları olmasaydı...

Uşaqların atası Mehman müəllim döyüşçü idi. O, evə dönəndə oğlanlarının ikisi də artıq həlak olmuşdu.

Vasifin məzarı doğma kəndində qardaşı Zamiqlə yan-yanadır.

HÜSEYNOVA NƏSİBƏ NƏHMƏD QIZI (16 YAŞ)

1977-ci ildə Füzuli rayonunun Aşağı Alxanlı kəndində anadan olmuşdur. Aşağı Alxanlı kənd orta məktəbinin X sinfində oxuyurdu.

1993-cü ildə kəndləri Ermənistanın təcavüzkar hərbciləri tərəfindən işğal olunan zaman düşmənlərin atdıqları top mərmilərindən biri onun lap yaxınlığında partlamış və Nəsibənin həyatına son qoymuşdur. Həmin hadisə zamanı Nəsibə ilə bir yerdə olan dayısı da atılan mərmnin qurbanı olmuş, bacısı isə yaralanaaraq ömürlük sağlamlığını itirmişdir.

QULİYEV ÇİNGİZ BARAT OĞLU (17 YAŞ)

1975-ci ildə Füzuli rayonunun Qarğabazar kəndində anadan olub. Valideynləri ilə birlikdə Sumqayıt şəhərində yaşayırdı. Orada yeniyetmələrdən ibarət futbol üzrə yığma komandanın tərkibində bir neçə rəsmi yarışlarda iştirak etmişdi. Məşqçiləri ona böyük ümidlər bəsləyirdi.

1992-ci ildə Çingiz Füzuliyə gələrək daim atəşə tutulan və hücumlara məruz qalan kəndlərinin müdafiəsinə qalxmışdı. Həmin ilin avqust ayında Füzuli rayonundakı Arış kəndinin müdafiəsi zamanı yaralanaaraq hospitala düşmüşdü. Sağalandan sonra yenidən döyüşə atılmışdı.

1992-ci il oktyabrın 30-da Ermənistan hərbiçilərinin yaxın məsafədən atdıqları qumbaradan ağır yaralanmış və şəhid olmuşdur.

**BİR AİLƏDƏN DÖRD NƏFƏR HƏLAK OLDU.
ONLARDAN İKİSİ–RÖVŞƏN VƏ QIZBƏS MƏKTƏBLİ İDİ**

**QURBANOV RÖVŞƏN
HÜMBƏT OĞLU (13 YAŞ)**

1979-cu ildə Füzuli rayonunun Dövlətyarlı kəndində anadan olmuşdur. VII sinifdə oxuyacaqdı, əgər düşmən güllələri aman versəydi...

1992-ci il iyun ayının 27-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisi onu öz evlərində haqladı. Atası Hümbət (1945), anası Humay (1953), bacısı Qızbəslə (1981) birlikdə həmin mərminin qurbanı oldular.

**QURBANOVA QIZBƏS
HÜMBƏT QIZI (11 YAŞ)**

1981-ci ildə Füzuli rayonunun Dövlətyarlı kəndində anadan olmuşdur. V sinifdə oxuyacaqdı, lakin namərd düşmən macal vermədi.

1992-ci il iyun ayının 27-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmilərinin

dən biri onların evlərinin üstünə düşdü. Bir ailədən evdə olan dörd nəfər – atası, anası, 13 yaşlı qardaşı Rövşən və özü həlak oldu.

**MAHMUDOV EMİN
MƏTLƏB OĞLU (14 YAŞ)**

1978-ci ildə Füzuli rayonunun Yuxarı Əbdürəhmanlı kəndində anadan olmuşdur. Kəndlərindəki orta məktəbin IX sinfində oxuyurdu. Özünümüdafiə dəstəsinə qoşulub səngərlərdə, döyüşlərdə iştirak edirdi.

1992-ci il avqustun 26-da Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmilərindən biri onun da içərisində olduğu BMP-nin üstünə düşmüş və dünyasını dəyişmişdir.

Məzarı Yuxarı Əbdürəhmanlı kəndindədir.

**MİRZƏYEV NƏSİMİ
CƏLİL OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ildə Füzuli rayonunun Qarğabazar kəndində anadan olmuşdur. X sinifdə oxuyurdu. Ailənin sonbeşiyi idi.

1992-ci ilin aprel günlərinin birində dayısı oğlu ilə birlikdə Dədəli kəndinə gələn Nəsimi Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qurbanı oldu. Başına dəyən qəlpələr onu yeniyetmə çağında həyatdan apardı. Ana laylası ilə böyüyən

oğlan, ana ağısıyla da torpağa tapşırıldı. Məzarı Qarğabazar kəndindədir.

**MURADOVA RAMİLƏ
FƏXRƏDDİN QIZI (7 YAŞ)**

1985-ci il may ayının 26-da Füzuli rayonunun Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. I sinfi bitirmişdi. Yeni dərs ilində II sinifdə oxuyacaqdı, lakin bu, Ramiləyə qismət olmadı...

1992-ci il iyul ayının 21-də Ermənistan əsgərlərinin atdıqları top mərmisindən biri onun lap yaxınlığında partlamış və körpə Ramilənin həyatına son qoymuşdur. Onun bibisi Şamama Cavad qızı isə yaralanmışdır.

Ramilənin məzarı Yağlıvənd kəndindədir.

**MUSAYEV SƏLİM
HEYDƏR OĞLU (15 YAŞ)**

1977-ci il yanvar ayının 1-də Füzuli rayonunun Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. X sinifdə oxuyurdu. Vətənpərvər bir övlad kimi böyüyürdü.

1992-ci il sentyabr ayının 10-da Ermənistan hərbi birləşmələrinin kəndə atdıqları mərmilərdən biri onun lap yaxınlığında partlayaraq Səlimin həyatına son qoydu. Səlimin əmisi oğlu, əmisinin qızı və əmisinin həyat yoldaşı isə yaralandılar.

Məzarı Yağlıvənd kəndindədir.

BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR HƏLAK OLDU. ONLARDAN BİRİ – SƏFƏROV İLQAR ŞÜKÜR OĞLU AZYAŞLIDIR

SƏFƏROV İLQAR ŞÜKÜR OĞLU (4 YAŞ)

1988-ci ildə Füzuli rayonunun Divanalar kəndində anadan olmuşdur. Hələ erməni adlı bir düşmənin qəddarlığından xəbərsiz idi.

1992-ci il iyunun 24-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları növbəti top mərmilərindən biri Şükürün həyətinə düşür. Evin xanımı Züleyxa Mürşüd qızı (1951) və dörd yaşlı oğlu İlqar mərmninin qurbanı olurlar.

Növbəti top mərmisi isə Şükürün hasarına dəyir və hörgü uçaraq onun 70 yaşlı anasının üstünə tökülərək qabırğalarını sındırır.

Bu hadisədən 4 gün sonra İlqarın döyüşçü qardaşı Nurəddin (1974) də Qırmızıbazar–Haçagədik istiqamətində gedən döyüşlər zamanı top mərmisindən həlak olmuşdur.

Məzarı Divanallar kəndində anasının və qardaşının qəbri ilə yanaşıdır.

**TAHİROV HÜSEYN
ZAKİR OĞLU (17 YAŞ)**

1975-ci ilin aprel ayında Füzuli rayonunun Yuxarı Veysəlli kəndində anadan olmuşdur. Vətənpərvər, yurdsevər bir yeniyetmə kimi tanınırdı. Özünümüdafiə dəstəsinin tərkibində kəndin erməni hücumlarından müdafiəsini təşkil edənlərdən biri idi.

1992-ci il fevralın 22-də doğma kəndi işğal olunan zaman 17 yaşlı Hüseyn kəndin müdafiəsində axıradək iştirak edib. Qızğın döyüşlər zamanı girov götürülüb.

Sonrakı taleyi məlum deyil.

**TALİBOVA SAMİRƏ
MÜSRÜF QIZI (9 YAŞ)**

1983-cü ildə Füzuli rayonunun Qacar kəndində anadan olmuşdur. III sinfə yenicə qədəm qoymuşdu. Amma təhsil almaq ona qismət olmadı.

1992-ci il sentyabr ayının 4-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları «Qrad» mərmisindən həlak olmuşdur. Samirənin atası Müsrüf də döyüşlərin birində itkin düşmüşdür.

BİR AİLƏDƏN İKİ AZYAŞLI ŞƏHİD – CAHİD VƏ FAZİLƏ

VƏLİYEV CAHİD FİRƏDDİN OĞLU (4 YAŞ)

1989-cu ildə Füzuli rayonunun Kərimbəyli kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü ilin avqust ayında Ermənistan hərbi birləşmələrinin uzaqvuran toplarından atılan mərmilərdən xilas olmaq üçün ailə üzvləri ilə birlikdə atası Firəddinin qoşqu lafetində kənddən uzaqlaşmaq istərkən çayın kənarında bir top partlayışı hər şeyi alt-üst etdi. Cahid və 6 yaşlı bacısı Fazilə (1987) aldıkları yaradan dünyalarını dəyişdilər.

VƏLİYEV FAZİLƏ FİRƏDDİN QIZI (6 YAŞ) – 1987-ci ildə Azərbaycan Respubli- kası Füzuli rayonunun Kərimbəyli kəndin- də anadan olmuşdur.

**XƏLİLOV ZAMİN
ŞAHİN OĞLU (7 YAŞ)**

1982-ci il sentyabr ayının 14-də Füzuli rayonunun Qarakollu kəndində anadan olmuşdur. Qarakollu kənd orta məktəbində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1993-cü il mart ayının 29-da Ermənistan tanklarının kəndə atdıqları top mərmilərindən biri onun yanında partlamış və balaca Zaminin həyatına son qoymuşdur.

**DADAŞOVA NURANƏ
ƏLÖVSƏT QIZI (11 YAŞ)**

1982-ci ildə Füzuli rayonunun Yuxarı Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi. 1993-cü ildə ermənilərin atdıqları top mərasimindən həlak olmuşdur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CƏBRAYIL RAYONU

Ərazisi: 1050 kv.km.

Yaşayış məntəqələrinin sayı: 1 şəhər, 96 kənd

Əhalinin sayı: 67312 nəfər

Şəhidlərin sayı: 380 nəfər

Şəhid uşaqların sayı: 9 nəfər

İşğal tarixi: 23 avqust 1993-cü il

***Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir:
1 şəhər, 96 kənd, 13147 yaşayış evi, 886 ictimai bina, 72 məktəb, 1 texniki-peşə məktəbi, 8 xəstəxana, 77 səhiyyə obyektii, 8 sənaye müəssisəsi, 44 kənd təsərrüfatı obyektii, 132 tarixi abidə, 2 muzey, 149 mədəniyyət ocağı, 56 körpü, 85 km qaz, 95 km su kəməri, 1150 km suvarma sistemləri (metal borularla), 4480 hektar meşə sahəsi, 58568 hektar əkin və otlaq sahəsi, 1077 hektar meyvə ağacları, 5385 hektar üzüm bağı, 135000 fərdi əmlak (mənzil-məişət əşyaları), 2400 nəqliyyat vasitələri, maşın mexanizmlər (şəxsi, ictimai).***

**ALİYEV SAMİR
QƏDİR OĞLU (16 YAŞ)**

1977-ci il iyun ayının 9-da Cəbrayıl rayonunun Qaracallı kəndində anadan olmuşdur. 1988-ci ildən – Ermənistan Azərbaycana qarşı torpaq iddiasına düşən

gündən «Tiqana» adı ilə döyüş zonalarında vətənpərvərlərlə çiyin-çiyinə iştirak edib. O vaxt Tiqananın 11 yaşı var idi.

1993-cü il avqust ayının 15-də döyüş əməliyyatları zamanı şəhid olub.

**ALLAHVERDİYEV LOĞMAN
HƏBİB OĞLU (16 YAŞ)**

1977-ci il fevral ayının 19-da Cəbrayıl rayonunun Çullu kəndində anadan olmuşdur. Çullu kənd məktəbində VIII sinfi bitirdikdən sonra təhsilini Yenikənd məktəbində davam etdirirdi. IX sinif şagirdi idi.

1993-cü il avqust ayının 25-də Ermənistan əsgərləri tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Loğmanın qardaşı Mahmud da vətənpərvər əsgər kimi 15 avqust 1992-ci ildə Cəbrayıl rayonu ərazisindəki Şışqaya istiqamətində gedən döyüşdə şəhid olmuşdur.

**HACIYEV VÜQAR
ƏLİ OĞLU (16 YAŞ)**

1976-cı ildə Cəbrayıl rayonunun Sirik kəndində anadan olmuşdur.

1992-ci ildə döyüş əməliyyatları zamanı əsgərlərimizə patron daşıyarkən düşmən gülləsinə tuş gəlmişdir. Cəbrayılın ilk yeniyyətə şəhidadır.

**HÜSEYNOV İSAK
MUSA OĞLU (11 YAŞ)**

1982-ci ildə Cəbrayıl rayonunun Xələfli kəndində anadan olmuşdur. V sinifdə oxuyurdu. Dərslərindən əla qiymət alırdı.

1993-cü ildə atası ilə birlikdə kolxozun qaramalını təhlükəsiz yerə apararkən Ermənistan ordusu tərəfindən atılan mərmirlərdən biri onun yaxınlığında partlamış və balaca İsakin həyatına son qoymuşdur. İsakin qardaşı Yusif də 1993-cü ildə döyüşlərin birində şəhid olmuşdur.

**XANƏLİYEV PÜNHAN
BƏYİŞ OĞLU (10 YAŞ)**

1982-ci ildə Cəbrayıl rayonunda anadan olmuşdur. III sinifdə oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1992-ci il iyul ayının 29-da Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən ağır yaralanmış və dünyasını dəyişmişdir.

İSGƏNDƏROV RASİM YOLÇU OĞLU (17 YAŞ)

1976-cı ildə Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il oktyabr ayının 23-də kəndləri Ermənistanın təcavüzkar əsgərləri tərəfindən işğal edilən zaman xilas olmaq üçün Füzuli rayonunun Qazaxlar kəndinə pənah gətirmək istəmiş və həmin istiqamətdə itkin düşmüşdür.

Sonrakı taleyi məlum deyil.

BİR AİLƏDƏN İKİ MƏKTƏBLİ ŞƏHİD – MÜBARİZ VƏ TAMELLA

MƏMMƏDOV MÜBARİZ FƏRMAYIL OĞLU (13 YAŞ)

1980-ci il yanvar ayının 17-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il oktyabr ayının 24-də Böyük Mərcanlı kəndi Ermənistan hərbi qüvvələri tərəfindən işğal edilən zaman xilas olmağa çalışan Mübariz Araz çayının sahilində düşmən mermilərinə tuş gəlib.

**MƏMMƏDOVA TAMELLA
FƏRMAYIL QIZI (11 YAŞ)**

1982-ci il dekabr ayının 15-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il oktyabr ayının 24-də Böyük Mərcanlı kəndi Ermənistanın hərbi birləşmələri tərəfindən işğal edilən ərəfədə xilas olmağa çalışan Tamella qardaşı Mübariz ilə birlikdə Araz çayının sahilində düşmən mərmilərinə tuş gəlmişdir.

**MƏMMƏDOV SEYİDƏLİ
İSMAYIL OĞLU (11 YAŞ)**

1982-ci il noyabrın 12-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il oktyabrın 24-də Ermənistan təcavüzkarları kəndi işğal edərkən silahsız kənd camaatı ilə birlikdə canlarını qurtarmaq üçün Araz çayını keçib İran İslam Respublikası ərazisinə pənah gətirmək istəyir. Lakin düşmənlərin atdıqları aramsız mərmilərdən biri onun həyatına son qoyur. Həmin gün bir neçə kənd sakini və Seyidəlidən başqa daha altı azyaşlı uşaq mərmninin qurbanı olur.

**MİRZƏYEV EMİN
ZAHİD OĞLU (15 YAŞ)**

1978-ci ildə Cəbrayıl rayonunun Xələfli stansiyasında anadan olmuşdur. Burda orta məktəbin IX sinfinədək oxumuşdu. Müharibə təkcə üzbəüz döyüş deyil, müharibə həm də təsadüfi ölümlərdir. Belə bir ölüm Emini cəbhə bölgəsində yaxaladı – 1993-cü ilin yayında...

...Bir pöhrə də qurudu. Onu və onun kimi yüzlərlə pöhrəni qurudan müharibənin vurduğu yaralar zaman-zaman göynəyəcək və bizi günahsız qurbanları unutmamağa çağıracaq.

**SEYİDƏLİYEV FAİQ
FAZİL OĞLU (7 YAŞ)**

1986-cı il sentyabr ayının 27-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il oktyabrın 24-də Ermənistanın hərbi birləşmələri kəndi işğal edərkən namərd düşmənin əlinə düşməmək üçün bir qrup kənd sakini ilə birlikdə Araz çayını adlayıb İran İslam Respublikası ərazisinə keçmək istərkən ermənilərin atdıqları mermilərdən birinə tuş gələrək həlak olmuşdur.

**BİR AİLƏ TAMAMİLƏ MƏHV EDİLMİŞDİR –
ATA, ANA VƏ ÜÇ UŞAQ**

**QULİYEV CEYHUN
MEHDİQULU OĞLU (13 YAŞ)**

1980-ci ildə Cəbrayıl rayonunun Niyazqulular kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü ildə atası Quliyev Mehdiqulu Mədət oğlu, anası Quliyeva Ofelya Məmiş qızı, qardaşı Quliyev Xürrəm Mehdiqulu oğlu (1982) və bacısı Quliyeva Ceyhunə Mehdiqulu qızı (1987) ilə birlikdə Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən girov götürülmüşdür. Sonrakı taleləri məlum deyil.

BİR AİLƏDƏN İKİ KÖRPƏ UŞAQ – ELVİN VƏ ELGÜN DÜŞMƏN MƏRMİSİNİN QURBANİ OLDU

**QULİYEV ELVİN
HÜSEYN OĞLU
(10 AYLIQ)**

1993-cü il yanvar ayının 13-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il oktyabrın 24-də Ermənistanın təcavüzkar ordusu kəndi işğal edərkən anası ilə birlikdə Araz çayını keçib İran İslam Respublikası ərazisinə pənah aparmaq istərkən düşmənlərin atdıqları aramsız mərmilərdən biri onun və əkiz qardaşı Elgünün (1993) həyatına son qoydu.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QUBADLI RAYONU**

Ərazi: 802 kv.km

Əhali: 37,4 min nəfər.

İnzibati bölgüsünə 1 şəhər, 93 kənd, 31 inzibati-ərazi dairəsi aiddir. Ərazisində 115 iri və orta müəssisə, 11 məktəbəqədər uşaq müəssisəsi, 56 ümumtəhsil məktəbi, 1 texniki peşə məktəbi, 4 xəstəxana və tibb müəssisəsi, 111 mədəniyyət ocağı vardır. Rayon ərazisi 31 avqust 1993-cü ildə Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

**ABULOV ƏVƏZ
ƏVƏZ OĞLU (11 YAŞ)**

1982-ci ildə Qubadlı rayonunun Başarat kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il avqust ayının 17-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən həlak olmuşdur.

**DÜNYAMALİYEV PƏRVİZ
AQŞIN OĞLU (6 AYLIQ KÖRPƏ)**

1993-cü il mart ayının 3-də Qubadlı rayonunun Yuxarı Mollu kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il avqust ayının 30-da Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qəlpələri bu məsum körpənin qısa ömrünə nöqtə qoydu. Hələ dünyada erməni adlı cəlladların olduğundan xəbərsizdi...

**ƏLƏKBƏROVA TƏZƏGÜL
TAPDIQ QIZI (8 YAŞ)**

1984-cü ildə Qubadlı rayonunun Novlu kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi. İkinci sinfə qədəm qoyacaqdı, əgər erməni cəlladları macal versəydi...

1992-ci il avqust ayının 8-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisinin qəlpələrindən ağır yaralanmış və xəstəxanaya çatanadək yolda keçinmişdir.

**QAFAROV İXTİYAR
MAŞALLAH OĞLU (2 YAŞ)**

1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası Qubadlı rayonunun Aşağı Mollu kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il avqust ayının 31-də Qubadlı rayonu işğal olunan zaman Ermənistan ordusunun əsgərləri körpə İxtiyarı və onun 100 yaşlı nənəsi Çiçək Həsənqulu qızını işgəncə ilə qətlə yetirmiş, hər ikisinin cəsədini çaya atmışlar.

Məzarı yoxdur.

**MAHMUDOV SAMİR
NADİR OĞLU (9 YAŞ)**

1983-cü ildə Qubadlı rayonunun Xocahan kəndində anadan olmuşdur. IV sınıfta oxuyurdu. Əlaçı idi.

1992-ci il dekabrın 14-də Xocahan kəndi Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən növbəti dəfə də güclü qrad və top atəşinə tutulmuş və tələfat vermişdir. Qrad mərmilərindən biri də onların həyətlərinə düşərək balaca Samirin həyatına son qoymuşdur.

**MƏCNUNOVA GÜLAFƏ
İZZƏT QIZI (15 YAŞ)**

1978-ci ildə Qubadlı rayonunun Çaytumas kəndində anadan olmuşdur.

30 avqust 1993-cü ildə Qubadlı rayonu Ermənistanın işğalçı ordusu tərəfindən işğal edilən gün atası Məcnunov İzzət Qoca oğlu (1942), anası Kazımova Gülüm Kərəm qızı (1950) və bacısı Səkinə (1982) ilə birlikdə girov götürülmüşdür. Sonrakı taleyi məlum deyil.

**YAQUBOVA BƏNÖVŞƏ
EYVAZ QIZI (3 YAŞ)**

1989-cu ildə Qubadlı rayonunun Çərəli kəndində anadan olmuşdur.

1992-ci il avqust ayının 8-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisi onun həyatını yarı yolda qırdı. Hələ üç yaşı tamam olmamışdı. Körpə qızciğazın atası Eyvaz və bibisi Aynur da şəhid olmuşlar.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ZƏNGİLƏN RAYONU

Ərazi: 707 kv. km

Əhali: 42707 nəfər.

Kiçik Qafqazın cənub şərqində, Arazın sol sahilində yerləşir. Qərbdə və şimal-qərbdə Ermənistan Respublikası ilə, cənubda və cənub-şərqdə İran İslam Respublikası ilə həmsərhəddir. 29 oktyabr 1993-cü ildə erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuşdur.

ABASQULİYEV VÜQAR RƏŞİD OĞLU (15 YAŞ)

1977-ci ildə Zəngilan rayonunun Saralı-Xəştəb kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin IX sinfində oxuyurdu.

1992-ci il oktyabrın 1-də Ermənistanın işğalçı ordu qrupları adəti üzrə kəşfiyyətə çıxırlar. Həmin gün Vüqar Abasquliyev və Vüqar Babayev kəndin yaxınlığındakı örüşdə qoyun-quzu otararkən bir neçə silahlı erməni qulduru onları mühasirəyə alıb girov götürmək istəyirlər. Mühasirəyə düşən uşaqlar kənd camaatını haraylayıb köməyə çağırmağa başlayırlar. Kənd camaatının uşaqların köməyinə gəldiklərini gören düşmənlər onların hər ikisini avtomatla qətlə yetirmişlər.

**BABAYEV VÜQAR
BABA OĞLU (16 YAŞ)**

1976-cı ildə Zəngilan rayonunun Saralı-Xəştəb kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin X sinfində oxuyurdu.

1992-ci il oktyabrın 1-də kəndin yaxınlığındakı həmkəndlisi Vüqar Rəşid oğlu ilə ölüşdə qoyun-quzu otararkən Ermənistanın quldur dəstələri onları girov götürmək istəmişlər. Düşmənlər istəklərinə çata bilməyəcəklərini görüb onları avtomatla qətlə yetirmişlər.

**HÜSEYNOVA KÖNÜL
İMAMQULU QIZI (7 YAŞ)**

1985-ci il dekabr ayının 11-də Zəngilan rayonunun Qıraq Müşlan kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1992-ci il avqustun 22-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin Qıraq Müşlan kəndinə atdıqları top mərmisindən dünyasını dəyişmişdir.

Məzarı Qıraq Müşlan kəndindədir.

**NƏCƏFOV PƏRVİZ
QABİL OĞLU (13 YAŞ)**

1979-cu il mart ayının 29-da Zəngilan rayonunun Qaragöl kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1992-ci il noyabrın 5-də Ermənistan hərbiçilərinin ermənilərin atdıqları top mərmisindən biri onların evinə düşmüş, atası Qabil yerindəcə keçinmişdir. Pərviz isə ağır yaralanmış və Zəngilan xəstəxanasına gətirilmişdir. Yarası ağır olduğundan tibbi yardım onu həyata qaytara bilməmişdir. Xəstəxanada gözlərini əbədi yuman Pərviz Qaragöl kənd qəbiristanlığında dəfn edilmişdir. Məzarı atasının qəbri ilə yanaşıdır.

**SÜLEYMANOV SADIQ
BALOĞLAN OĞLU (10 YAŞ)**

1982-ci ildə Zəngilan rayonunun Rəzdərə kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1992-ci il avqustun 22-də Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisindən dünyasını dəyişmişdir. Atası Baloğlan da döyüş zamanı şəhid olmuşdur.

Məzarı Rəzdərə kənd qəbiristanlığında atası ilə yanaşıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QAZAX RAYONU

ADGÖZƏLOV HAFİZ RAMİZ OĞLU (1 YAŞ)

1989-cu il sentyabr ayının 7-də Qazax rayonunun Aşağı Əskipara kəndində anadan olmuşdur. Onun yaşadığı kənd demək olar ki, hər gün Ermənistan ordusunun bərbi birləşmələrinin hücumlarına, düşmənlərin müxtəlif növ silahlarından açılan güllələrə məruz qalırdı. Neçə-neçə günahsız insan bu vəhşi aksiyanın qurbanına çevrilmişdi.

Körpə Hafiz 1990-cı il mart ayının 24-də yaşadığı evdə ailəsi ilə birlikdə Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən yandırılmışdır.

ALLAHVERƏNOV İMRAN DURSUN OĞLU (17 YAŞ)

1975-ci il avqust ayının 12-də Qazax rayonunun Aşağı Əskipara kəndində anadan olmuşdur. Onun yaşadığı kənd demək olar ki, hər gün, bəzən bir gündə bir neçə dəfə Ermənistan hərbi qüvvələrinin hücumlarına məruz qalır, evlər gülləbaran edilirdi. Düşmən güllələri günahsız insanları öldürür, ya da ömürlük şikəst edirdi. Bu faciələr İmranın gözləri qarşısında

baş verdiyindən onun uşaqlara qənim kəsilən erməni döyüşçülərinə nifrəti də güclənirdi. Arzusu hüquqşünas olub, cinayətkarları məsuliyyətə cəlb etmək idi. Lakin düşmənlə güllələri onun arzusunu gözündə qoydu.

1992-ci il mart ayının 21-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin kəndə atdıqları top mərmisindən biri İmranın yaxınlığında partlayaraq onu qanına boyadı.

Məzarı Aşağı Əskipara kənd qəbiristanlığındadır.

ƏLİYƏVA ALİYƏ
FƏRHAD QIZI (15 YAŞ)

1977-ci il yanvar ayının 2-də Qazax rayonunun Daş Salahlı kəndində anadan olmuşdur. 1992-ci il dekabr ayının 25-də Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən atılan top mərmisindən həlak olmuşdur.

Məzarı Daş Salahlı kənd qəbiristanlığındadır.

KAZIMOVA XƏDİCƏ
İSMAYIL QIZI (12 YAŞ)

1981-ci il aprel ayının 5-də Qazax rayonunun Kəmərlı kəndində anadan olmuşdur. 1993-cü il may ayının 1-də Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən atılan top mərmisindən həlak olmuşdur.

Məzarı Kəmərlı kənd qəbiristanlığındadır.

**QULİYEV AFTANDİL
MANSİR OĞLU (16 YAŞ)**

1974-cü il noyabr ayının 20-də Qazax rayonunun Barxudarlı kəndində anadan olmuşdur. Bu kənd Ermənistanla üzbəüz olan azərbaycanlıların tarixi yaşayış məntəqələrindən biri kimi mütəmadi olaraq düşmənlərin hücumlarına və atəşlərinə məruz qalır. Kəndə sarı yağdırılan düşmən güllələri hərəni bir yerdə haqlayır. Avtandil də belə bir vəhşi hərəkətin qurbani oldu. 1990-cı il fevral ayının 14-də Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən atılan güllələr onun bədənini deşik-deşik edərək həyatına son qoydu.

Məzarı Barxudarlı kənd qəbiristanlığındadır.

**QULİYEV RƏŞAD
ŞƏHRAZ OĞLU (16 YAŞ)**

1983-cü il noyabr ayının 27-də Qazax rayonunun Cəfərli kəndində anadan olmuşdur.

1999-cu il iyun ayının 25-də Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən basdırılmış minaya düşərək həlak olmuşdur.

Məzarı Cəfərli kənd qəbiristanlığındadır.

**MƏDƏTOV RUSLAN
CAHANDAR OĞLU (16 YAŞ)**

1977-ci il may ayının 10-da Qazax rayonunun İkinci Şıxlı kəndində anadan olmuşdur. Ermənistan hərbi birləşmələrinin terrorçu dəstələri kəndin yaxınlığında pusu qurur, gedib-gələnləri, sahədə işləyənləri, mal-qara otaranları izləyir və fürsət düşən kimi öldürürlər. Belə bir qanlı olay Ruslanın da həyatından yan keçmədi.

1993-cü il aprel ayının 10-da kənd ərazisində mal-qara otararkən Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən atılan güllələrdən ağır yaralanmış və həlak olmuşdur.

Məzarı İkinci Şıxlı kənd qəbiristanlığındadır.

**MƏMMƏDOV ELBRUS
VEYİS OĞLU (10 YAŞ)**

1986-cı il avqust ayının 1-də Qazax rayonunun Kəmərli kəndində anadan olmuşdur.

1996-cı il may ayının 10-da Ermənistan hərbi qüvvələri tərəfindən atılan güllə yarasından həlak olmuşdur.

Məzarı Kəmərli kənd qəbiristanlığındadır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
QAZAX RAYONUNUN BAĞANIS-AYRIM
KƏNDİNDƏ BİR AİLƏDƏN BEŞ NƏFƏR ÖZ EVLƏRİNDƏ
DİRİ-DİRİ YANDIRILDI. ONLARDAN BİRİ
39 GÜNLÜK KÖRPƏ HAFİZ İDİ

1990-cı il mart ayının 23-dən 24-nə keçən gecə Ermənistanın silahlı qüvvələri SSRİ ordusunun dəstəyi ilə Azərbaycanın Qazax rayonunun Bağanis-Ayrım kəndində ağır faciə törətdilər. Bağanis-Ayrım faciəsində düşmənlər silahsız, dinc Azərbaycan vətəndaşlarını kütləvi qətlə yetirib, kəndin ərazisini özünüküləşdirmək planını reallaşdırmaq istədilər. Martın 23-ü gecəsindən başlayan hücumlar zamanı azərbaycanlılara məxsus evlərə od vuruldu, kənd sakini Dədəş Əliyev, onun ailə üzvləri – Pakizə, Aliyə, Həvva, Aliyənin 39 günlük Hafiz adlı körpəsi – bir evdən 5 nəfər öz evlərində diri-diri yandırıldı. Ən dəhşətli budur ki, ana hələ qırxı çıxmamış körpəsini oddan xilas etmək istərkən ermənilər körpəni anasının əlindən alaraq yerə çırpmış, sonra isə onu alovun içərisinə atmışlar.

Həmin gün Bağanis-Ayrım kəndinin sakini Alməmməd Məhərrəmov evinin həyatində kəndə hücum edən ermənilər tərəfindən güllə ilə vurulduqdan sonra alovu ərsə qalxan ot tayasına atılaraq diri-diri yandırılmışdır. Bu hadisə onun 7 yaşlı oğlunun gözləri qarşısında baş verib. Atasının başına gətirilən bu faciədən sarsılan uşaq ağır sarsıntı keçirib və uzun müddət həkim nəzarətində qalıb.

Alməmmədin həyat yoldaşı Məhərrəmov Həmayıl Şəmsi qızı qardaşı ilə birlikdə yanmış ot tayasının külünü eşələyərkən

qızıl dişindən və qol saatından ərinin qapqara qaralmış cəsədini tanımışdır.

Alməmmədin qardaşının ürəyi bu faciəyə tab gətirə bilməyib. O, infarkt olaraq dünyasını dəyişib.

Əsgərov Ənvər Fərəməz oğlu Bağanis-Ayrım faciəsi zamanı 12 yaşında olub (indi 32 yaşı var (2010-cu il). Ənvər anasının, babasının, nənəsinin, xalasının, hələ iki ayı tamam olmayan xalası oğlunun erməni cəlladları tərəfindən yandırıldığını gözləri ilə görüb. Ənvər özündən kiçik qardaşlarının əlindən tutub kənd sakinlərinin köməyi ilə xilas ola bilib. O faciəli günləri xatırlayanda gözləri dolur, əl-ayağı titrəyir, böyük ağrı və həyəcan keçirir, üzünün rəngi dəyişir, ürəyinin döyüntüsünü kənardan eşitmək olur.

Bağanis-Ayrım faciəsi zamanı ermənilər babasını, nənəsini, iki xalasını, 39 günlük xalası oğlunu diri-diri yandıranda Məmliyev Habil Vaqif oğlu 14 yaşında olub (indi 34 yaşı var (2010-cu il). Bu faciəni gözləri ilə görən Habil o dəhşətli günləri heç cür unuda bilmir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ TOVUZ RAYONU

ALİYEV ZAHİD DAVİD OĞLU (17 YAŞ)

1975-ci il aprel ayının 7-də Tovuz rayonunun Ağdamkənd kəndində anadan olmuşdu. V sinfə keçmişdi. Dərs əlaçısı idi. Neçə illər idi ki, Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmilərinin, müxtəlif tipli raketlərin, yağış kimi səpələnən güllələrin altında gözləri böyüyə-böyüyə bir boy da böyüyürdü.

1992-ci ilin 17 iyun günündə türk qanına susayan Ermənistan hərbcilərinin atdıqları top mərmilərindən biri Zahidin lap yaxınlığında partlamış və bu günahsız yeniyetməni tikə-tikə doğramışdır.

Məzarı Ağdamkənd kənd qəbiristanlığındadır.

ALLAHYAROV RAFİQ ŞAYNALI OĞLU (13 YAŞ)

1981-ci il iyun ayının 20-də Tovuz rayonunun Düz Cırdaxan kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin VII sinfində oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi.

1993-cü il mart ayının 3-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top

mərmisi balaca Zülfüqarı qanına qəltan elədi. Bu faciə zamanı Rafiqin 4 yaşlı bacısı Zərifə və qonşusu 11 yaşlı Zamin Süleyman oğlu da ağır qəlpə yarası alaraq şəhid oldular.

Məzarı Düz Cırdaxan kənd qəbiristanlığında, bacısının qəbri ilə qoşadır.

ALLAHYAROVA ZƏRİFƏ ŞAYNALI QIZI (4 YAŞ)

1989-cu il yanvar ayının 20-də Tovuz rayonunun Düz Cırdaxan kəndində anadan olmuşdur. 4 yaşlı vardı. Hələ bu dünyada türk uşaqlarına qənim kəsilən erməni adlı bir millətin insanlığa sığmayan vəhşiliklərindən xəbərsiz idi.

1993-cü il mart ayının 3-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisi balaca Zərifənin işıqlı həyatına həmişəlik son qoydu. Bu faciə zamanı onun 13 yaşlı qardaşı Rafiq və qonşusu 11 yaşlı Zamin Süleyman oğlu da ağır qəlpə yarası alaraq şəhid oldular.

Məzarı Düz Cırdaxan kənd qəbiristanlığında, qardaşının qəbri ilə qoşadır.

**ASLANOV FİRDOVSI
BAYRAM OĞLU (16 YAŞ)**

1977-ci il avqust ayının 1-də Azərbaycan Respublikası Tovuz rayonunun Əlibəyli kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin IX sinfində oxuyurdu. Çox qoçaq, vətənpərvər bir yeniyetmə kimi böyüyürdü.

27 iyun 1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin kəndə atdıqları top mərmilərindən biri öz evlərində Firdovsinin və onun 1 yaşlı qardaşı oğlu Kamranın üstünə düşmüş, hər iki günahsız uşağı tikə-tikə doğramışdır.

Məzarı Əlibəyli kəndində qardaşı oğlu körpə Kamranla yan-yanadır.

**ASLANOV KAMRAN
RAMİZ OĞLU (1 YAŞ)**

1992-ci ilin 3 avqust günündə Tovuz rayonunun Əlibəyli kəndində anadan olmuşdur. Bu dünyada ermənilərin törətdikləri faciələrdən xəbərsiz idi.

27 iyun 1993-cü ildə Ermənistan hərbi birləşmələrinin kəndə atdıqları top mərmilərindən biri onu öz evlərində haqladı. Top mərmisi onların evinin üstünə düşüb evi darmadağın elədi. 1 yaşlı Kamran

əmisı Fırdovsı ilə birlıkdə tıkə-tıkə dođrandılar. Elə məzarları da kənd qəbiristanlıđında qoşadır.

Körpə Kamranın bizə təqdim olunan şəklinin arxasına yazılmışdır:

*Ən böyük dəhşətdir,
Ən böyük zülüm
Körpəyə qəsd edən
Hər vaxtsız ölüm.*

**ƏLİYEV ELNUR
SƏLİM OĞLU (11 YAŞ)**

1982-ci ildə Tovuz rayonunun Yuxarı Öysüzlü kəndində anadan olmuşdur. V sinfi müvəffəqiyyətlə bitirmişdi. Dərs əlaçısı idi. Təhsilini davam etdirmək ona qismət olmadı.

1993-cü il martın 17-də Ermənistan hərbcilərinin atdıqları top mərmisi balaca Elnurun həyatına son qoydu.

Məzarı Yuxarı Öysüzlü kənd qəbiristanlığındadır.

HƏSƏNOV RÜFƏT VAHİD OĞLU (14 YAŞ)

1979-cu ildə Tovuz rayonunun Əlibəyli kəndində anadan olmuşdur. X sinifdə oxuyurdu. Xatırladıriq ki, Əlibəyli kəndi Ermənistan Respublikası Şəmşəddil rayonunun (Bu rayonun ərazisi XIX əsrin ortalarına kimi Azərbaycanın tarixi torpağı olub.) kəndləri ilə qonşudur. Azərbaycanın bu istiqamətdə Ermənistanla ən yaxın məsafədəki kəndi Əlibəyli kəndidir. Rüşətgilin evi isə ermənilərlə üz-üzə olan ən axırıncı evdir. Buna görə də düşmənlər bu evi dəfələrlə gülləbaran edir, insanları daim qorxu və həyəcan içərisində saxlayır.

1993-cü ilin 27 sentyabr günündə növbəti gülləbaran zamanı düşmən güllələri Rüşətin alnından dəyib boynunun arxasından çıxmışdı. Elə yerindəcə keçinən Rüşəti kəndin qəbiristanlığında dəfn etmişlər.

Bu hadisədən bir neçə ay qabaq Rüşətin anası Zemfira Nadir qızı Ermənistan hərbcilərinin gülləsinə tuş gəlmiş və həmişəlik şikəst qalmışdır.

Hələ bu azmış kimi Rüşətin atası Vahid çöl-bayır işlərinə gedərkən düşmənlərin kəndin ətrafında basdırdıqları minaya düşərək ayağının birini itirmişdir. Vahid minadan qabaq erməni işğalçılarna qarşı döyüşlərdə iştirak etmişdir.

Rüşətin əmisi, dayısı, eləcə də bir neçə qohumu da ayrı-ayrı vaxtlarda şəhid olmuşlar.

Məzarı Əlibəyli kəndində doğmaları ilə yan-yanadır.

HƏSƏNOV ZAMİN SÜLEYMAN OĞLU (11 YAŞ)

1982-ci il iyul ayının 20-də Tovuz rayonunun Düz Cırdaxan kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin V sinfində oxuyurdu. Nümunəvi şagird kimi pedaqoji kollektivin sevimlisi idi.

1993-cü il martın 3-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisi balaca Zaminin yaxınlığında partlamış, mərmilər onun bədənini deşik-deşik edərək öldürmüşdür. Bu faciə zamanı Zaminin həmkəndliləri – 4 yaşlı Zərifə və qardaşı 13 yaşlı Rafiq Allahyarovlar da ağır qəlpə yarası alaraq şəhid oldular.

Məzarı Düz Cırdaxan kənd qəbiristanlığındadır.

HÜSEYNOV BAYRAM KAMAL OĞLU (7 YAŞ)

1986-cı ildə Tovuz rayonunun Hacallı kəndində anadan olmuşdur. Kənd məktəbinin II sinfində oxuyurdu.

1992-ci il sentyabr ayının 18-də Ermənistan hərbcilərinin kəndə atdıqları minamyot qəlpələri balaca Bayramın həyatını

faciəli şəkildə qırmışdır.

Məzarı doğma kəndindədir.

HÜSEYNOV NATIQ SÜLEYMAN OĞLU (10 YAŞ)

1982-ci ildə Tovuz şəhərində anadan olmuşdur. V sinfə keçmişdi. Dərs əlaçısı idi.

Natiq 1993-cü ilin avqust ayında taytuşları ilə yaxınlıqdakı Puşkin adına Tovuz şəhər orta məktəbinin idman meydançasında futbol oynayarkən Ermənistanın Şəmşəddil rayonu istiqamətindən erməni hərbcilərinin atdıqları top mərmilərindən biri məktəbin həyətinə düşmüş və Nahidin həyatına faciəli şəkildə son qoymuşdur. Hadisə zamanı Nahidlə yanaşı, daha iki azyaşlı uşaq, iki müəllim və bir neçə valideyn də həlak olmuş, bir neçə uşaq və şəhər sakini isə yaralanmışdır.

QAFAROV VÜSAL ƏLİZADƏ OĞLU (11 YAŞ)

1982-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. V sinifdə oxuyurdu. Dərs əlaçısı idi. 1993-cü ilin avqust ayında Tovuz şəhərində yaşayan dayısıgilə qonaq gəlmişdi. Qonşu uşaqlarla yaxınlıqdakı Puşkin adına Tovuz şəhər orta məktəbinin idman meydançasında futbol oynayarkən Ermənistan hərbcilərinin atdıqları top mərmilərindən biri məktəbin həyətinə düşmüş və Vüsalin həyatına son qoymuşdur.

QASIMOV ZÜLFÜQAR ƏLƏMDAR OĞLU (12 YAŞ)

Qasimov Zülfüqar Ələmdar oğlu 1981-ci ildə Tovuz rayonunun Düz Cırdaxan kəndində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbinin VI sinfində oxuyurdu. Nizam-intizamlı şagird idi. Güzəl arzularla yaşayırdı. Lakin türklərə qənim kəsilən erməni cəlladları onlarla azyaşlı türk çocuğu kimi, balaca Zülfüqarın da arzularının üstündən qara xətt çəkdi.

1 mart 1993-cü ildə Ermənistan hərbiçilərinin atdıqları top mərmisi balaca Zülfüqarı qanına qəltan elədi.

Bu faciədən üç gün sonra isə bu kənddən daha üç azyaşlı uşaq – Zamin Həsənov (11 yaş), Rafiq Allahyarov (13 yaş) və onun bacısı Zərifə Şaynalı qızı (4 yaş) erməni cəlladlarının top mərmilərinə tuş gəlmişdi.

ŞIXIYEV MƏTLƏB MƏHƏRRƏM OĞLU (10 YAŞ)

1983-cü ildə Tovuz şəhərində anadan olmuşdur. Yeni dərs ilində V sinifdə oxuyacaqdı. Əgər erməni cəlladlarının atdıqları top mərmisi olmasaydı...

Mətləb 1993-cü ilin avqust ayında qonşu uşaqlarla yaxınlıqdakı Puşkin adına Tovuz şəhər orta məktəbinin idman meydançasında futbol oynayarkən Ermənistanın Şəmşəddil rayonu istiqamətindən

atılan top mərmilərindən biri məktəbin həyətində düşmüş və Mətləb faciəli şəkildə dünyasını dəyişmişdir.

**ŞAHMALIYEVA
AYGÜN ZİRƏDDİN QIZI
(12 YAŞ)**

1999-cu ildə Tovuz rayonunun Əlibəyli kəndində anadan olmuşdur. Valideynləri ilə birlikdə Sankt-Peterburqda yaşayırdı. Hər ilin yay aylarında doğma kəndinə gəlirdi.

15 iyul 2011-ci ildə kəndlərinə növbəti səfəri zamanı ermənilərin atdıqları top mərmisindən həlak olmuşdur.

Məzarı doğma kəndlərindədir.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
GƏDƏBƏY RAYONU**

**HƏSƏNOV QAFUR
BƏXTİYAR OĞLU (17 YAŞ)**

1976-cı il fevralın 6-da Gədəbəy rayonunun Hacılar kəndində anadan olmuşdur.

1993-cü il aprelin 30-da çöldə mal otararkən Ermənistanın terrorçu quldur dəstəsi onu avtomat silahı ilə ağır yaralayılar. Hələ bu azmış kimi uzun müddət onu götürməyə də imkan verməyiblər. Bir neçə saat yaralı halda köməksiz qalıb çoxlu qan itirmiş, Tovuz rayon xəstəxanasında dünyasını dəyişmişdir.

Məzarı Hacılar kənd qəbiristanlığındadır.

**BİR AİLƏDƏN BEŞ NƏFƏR TOP MƏRMİSİNİN QURBANI
OLDU. ONLARDAN ÜÇÜ – SAMİR, YAŞAR VƏ
AYTƏKİN MƏKTƏBLİ İDİ**

**QAFAROV SAMİR
SAHİB OĞLU (14 YAŞ)**

1978-ci ildə Gədəbəy rayonunun Zamanlı kəndində anadan olmuşdur. IX sinifdə oxuyurdu.

1992-ci il aprel ayının 14-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmilərindən biri Samirgilin evinin

üstünə düşərək evi dağıtmış, anası Bəsti İmamverdi qızı (1947-ci il təvəllüdü), bibisi Ofelya (1951), qardaşı Yaşar (1981) və bacısı Aytəkin (1979) ilə birlikdə həlak olmuşdur.

Məzarları Zamanlı kənd qəbiristanlığında doğmaları ilə yan-yanadır.

QASIMOV ÇİLİNGİR MAYIL OĞLU (12 YAŞ)

1981-ci ildə Gədəbəy rayonunun Qaravəllər kəndində anadan olmuşdur. Məktəbli idi.

1993-cü il oktyabr ayının 17-də atası və bir neçə hərbi ilə birlikdə Hacılar kəndi yaxınlığındakı meşəyə odun yığmağa gediblər. Çilingirin atası hərbi idi. Atası və o biri hərbiçilər avtomat silahlarını traktorun qoşqu lafetində Çilingirin yanında qoyub odun yığa-yığa Çilingirdən xeyli aralanıblar. Bu zaman onları pusan Ermənistan ordusunun 3 nəfər silahlı döyüşçüsü balaca Çilingiri əsir götürmək istəyiblər. Çilingir düşmənlərin niyyətini başa düşüb atəş açaraq onları yaxına buraxmır. Onun

açdığı atəş nəticəsində düşmənin biri yerindəcə keçinir. Digər iki nəfər isə təcrübəsiz uşağı bir neçə atəşlə qətlə yetirib hadisə yerindən uzaqlaşırırlar.

Atışmadan xəbər tutan atası və digər hərbcilər hadisə yerinə gələndə lafətdən bir qədər aralıda bir erməninin öldürüldüyünü, eyni zamanda Çilingirin də qətlə yetirildiyini görüblər. Görünür, ermənilər öz meyitlərini götürməyə macal tapmayıblar.

**BİR AİLƏDƏN ÜÇ NƏFƏR TOP
MƏRMİSİNDƏN HƏLAK OLMUŞDUR.
ONLARDAN BİRİ – ƏSMAYƏ MƏKTƏBLİ İDİ**

**MƏMMƏDOVA ƏSMAYƏ
FAMİL QIZI (13 YAŞ)**

1979-cu ildə Gədəbəy rayonunun Çay Rəsullu kəndində anadan olmuşdur. VI sinifdə oxuyurdu.

1992-ci il avqust ayının 3-də Ermənistan hərbi birləşmələrinin atdıqları top mərmisi nəticəsində evləri dağılmış və anası Sinaxan Cabbar qızı (1934-cü il təvəllüdü), qardaşı Alahverdi (1965) ilə birlikdə həlak olmuşdur.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
SAATLI RAYONU**

**RƏHİMOV VAQİF
SƏDRİ OĞLU (13 YAŞ)**

1980-ci ildə Saatlı rayonunun Qarayevkənd kəndində anadan olmuşdur. Milliyyətə məhsəti türküdür.

23 oktyabr 1993-cü ildə Zəngilan rayonunun ərazisində hərbi xidmətdə olan qardaşı Rəhimov Fəhlulun yanından qayıdarkən Füzuli rayonunun Horadiz qəsəbəsində «VAZ-2106» markalı 58-54 dövlət nömrə nişanlı şəxsi avtomaşınlarında atası Rəhimov Sədri Rəhim oğlu (1933), anası Rəhimova Səfiyyə Mülazim qızı (1936), qardaşları Müsəddin (1963) və Fəhlulla (1966) birlikdə Ermənistanın terrorçu quldur dəstələri tərəfindən girov götürülmüşdür.

Ailənin sonrakı taleyi məlum deyil.

ERMƏNİLƏR ŞAMAXIDA 965 UŞAĞI QƏTLƏ YETİRMİŞLƏR

1918-ci ilin mart ayında yaşayış məntəqələri starşinaların, ağsaqqalların iştirakı ilə tərtib etdikləri aktlarda göstərilən rəqəmlər ermənilərin Şamaxıda əsl soyqırımını həyata keçirdiklərinin sübutudur.

– 217 evlik Qubalı kəndində 250 kişi, 150 qadın, 135 uşaq qətlə yetirilib.

Həmin rəqəmlər başqa aktlarda müvafiq olaraq belədir:

– 66 evlik Qaravəlli kəndi: 40 kişi, 50 qadın, 30 uşaq.

– 155 evlik Qonaqkənd kəndi: 25 kişi, 5 qadın, 4 uşaq.

– 600 evlik Quşçu kəndi: 192 kişi, 115 qadın, 25 uşaq.

– 358 evlik Ərəb-qədim kəndi: 200 kişi, 100 qadın, 78 uşaq.

– 165 evlik Cəyirli kəndi: 40 kişi, 20 qadın, 15 uşaq.

Sündü kəndində 250 nəfər, Dilməndə 585 nəfər, Kalvada 500 nəfər, Mücüdə 230 nəfər, Tircəndə 360 nəfər amansızlıqla qətlə yetirilmişdir.

Bunlar Fövqəladə İstintaq Komissiyasının isti-isti, qırğından bir neçə ay sonra apardığı təhqiqatlarda açıqlanan mənzərədir. Komissiyanın natamam tədqiqatına görə, təkcə 1918-ci ilin mart ayında Şamaxıda 7 mindən çox adam qətlə yetirilib. Bunun 1653 nəfəri qadın, 965 nəfəri uşaqlardır (*«Erməni xəyanəti terror, soyqırım və deportasiya siyasəti»*. Bakı, «Avropa nəşriyyatı servis» MMC, 2009, səh. 98-99).

QƏTL EDİLMİŞ UŞAQLARIN SİYAHISI

QƏRBİ AZƏRBAYCAN

1. Abbasov Teymur Sabir oğlu (1983–1988)
2. Abbasova Leyla Məmməd qızı (1980–1989)
3. Abbasova Rüksarə Əli qızı (1979–1988)
4. Alıyev Qələndər Mahmud oğlu (1973–1988)
5. Balacayev Şahin Sayad oğlu (1979–1988)
6. Beş yaşlı uşaq (1983–1988)
7. Camalov Beybud İman oğlu (1987–1988)
8. Camalova Şəhla İman qızı (1983–1988)
9. Əliyev Əleyman Əlirza oğlu (1985–1988)
10. Əliyev Şahin Qabil oğlu (1973–1988)
11. Əliyev Yusif İsbi oğlu (1972–1988)
12. Haqverdiyev Babək İbrahim oğlu (1971–1988)
13. Həsənova Şəlalə Abbas qızı (1985–1988)
14. Xanlarov İlham Nadir oğlu (1985–1988)
15. İsayeva Sevinc Şahin qızı (1987–1988)
16. İsgəndərov Alim Mehralı oğlu (1971–1988)
17. İsmayılova Fəxrəndə Mehralı qızı (1978–1988)
18. Məmmədov Tofiq Əli oğlu (1988–1988)
19. Məmmədov Bayraməli Pirəli oğlu (1974–1988)
20. Məmmədov Elçin Bəhram oğlu (1986–1988)
21. Məmmədov Emin Bəhram oğlu (1988–1988)
22. Məmmədov Rəhman Əli oğlu (1985–1988)
23. Namazov Elmar Fəxrəddin oğlu (1986–1988)
24. Nəbiyeva Zəhra İsmayıl qızı (1981–1988)
25. Novruzova Gülnar Allahverdi qızı (1984–1988)
26. Cəfərova Ruhıyyə Heydərəli qızı (1976–1988)
27. Cəfərova Səmurə Heydərəli qızı (1978–1988)
28. Cəfərova Səfa Novruzəli qızı (1978–1988)

20 YANVAR

1. Bessantina Vera Lvovna – (1973–1990) Bakı
2. Hüseynov Nəriman Vəli oğlu – (1975–1990) Tovuz rayonu
3. İbrahimov İlqar Rəşid oğlu – (1976–1990) Bakı
4. Məmmədova Larisa Fərman qızı – (1977–1990) Bakı

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI

1. Nəsirov Elvin Tofiq oğlu – (1984–1990) Naxçıvan
2. Nəsirov Malik Tofiq oğlu – (1986–1990) Naxçıvan
3. Yusifova Ruhiyə Abdulla qızı – (1976–1992) Sədərək

XOCAVƏND RAYONU

1. Babayev Səbuhi Sahib oğlu (1978–1991)
2. Balakışiyev Məhəmmədəli Qəhrəman oğlu (1978–1988)
3. Dadaşov Uğur Eldar oğlu (1977–1992)
4. Əliyev Xəliq Məhərrəm oğlu (1975–1992)
5. Hüseynov Əbülfət Mehman oğlu (1975–1992) itkin
6. Hüseynov Fədail Zülfüqar oğlu (1975–1992)
7. Hüseynov İbiş Həbib oğlu (1978–1992)
8. Hüseynov Niftalı Bakir oğlu (1978–1992)
9. Qarayev İntiqam Yaqub oğlu (1976–1993)
10. Nağıyev Aftandil Xanlar oğlu (1977-1992)
11. Süleymanov Teyyub Fərrux oğlu (1976–1989)
12. Tağıyev Elsevər Teyyub oğlu (1976–1991)
13. Vəliyev Ələmşad Eldar oğlu (1974–1991)

XOCALI ŞƏHƏRİ

1. Abdullayeva Maya Sərhəd qızı (1986–1992)
2. Abışova Çinarə Nazim qızı (1982–1992)
3. Abışova Çingiz Nazim oğlu (1985–1992)
4. Ağayarov Nəbi İsak oğlu (1981–1992)
5. Ağayarov Roman İsak oğlu (1986–1992)
6. Ağayarov Sevinc İsak qızı (1985–1992)
7. Ağayev Allahverdi Səttar oğlu (1982–1992)
8. Allahverdiyev Bəhram Hidayət oğlu (1976–1992)
9. Allahverdiyev Mahir Novruz oğlu (1975–1992)
10. Aslanova Elnarə Tofiq qızı (1978–1992)
11. Bayramova Natəvan Pənah qızı (1988–1992)
12. Beş yaşlı naməlum qız (1987–1992)
13. Cəfərov Nüsrət Fazil oğlu (1975–1992)
14. Cəfərov Samir Tacir oğlu (1987–1992)
15. Çobanova Nəzakət Tapdıq qızı (1984–1992)
16. Ələkbərov Səxavət Təvəkkül oğlu (1980–1992)
17. Əliyev Elçin Firdovsi oğlu (1982–1992)
18. Əliyev Elgiz Firdovsi oğlu (1984–1992)
19. Əliyev Səbuhi Cahangir oğlu (1978–1992)
20. Əliyev Səlim Cahangir oğlu (1985–1992)
21. Əmirova Yeganə Təvəkkül qızı (1986–1992)
22. Əzimov Natiq Abbasqulu oğlu (1986–1992)
23. Həsənov Elgün Nazim oğlu (1988–1992)
24. Həsənova Aygün Nazim qızı (1991–1992)
25. Həsənova Lətafət Həsən qızı (1976–1992)
26. Hübətova Anahid Eldar qızı (1979–1992)
27. Hübətova Simuzər Cəlil qızı (1976–1992)
28. Hüseynov Məhsər Elxan oğlu (1991–1992)

29. Hüseynova Maral Kamil qızı (1985–1992)
30. Hüseynova Nəsibə Hüseyn qızı (1982–1992)
31. Hüseynova Şəbnəm Elxan qızı (1986–1992)
32. Xəlilova Lalə Tahir qızı (1988–1992)
33. Qasimova Rəsmiyyə Ağa qızı (1981–1992)
34. Qəmbərov Emin Səfər oğlu (1986–1992)
35. Qəmbərova Esmira Səfər qızı (1985–1992)
36. Quliyev Mikayıl Zahid oğlu (1975–1992)
37. Quliyev Samir Taleh oğlu (1990–1992)
38. Quliyev Şükür Qaryağdı oğlu (1985–1992)
39. Quliyeva Nuranə Qaryağdı qızı (1981–1992)
40. Quliyeva Rəvanə Qaryağdı qızı (1979–1992)
41. Quliyeva Sevinc Əkbər qızı (1985–1992)
42. Mehdiyeva Aysel Murad qızı (1987–1992)
43. Mehdiyeva Gülmirə Murad qızı (1989–1992)
44. Mehrəliyev Orxan Əli oğlu (1990–1992)
45. Məmmədov Ceyhun Vaqif oğlu (1975–1992)
46. Məmmədov Möhlət Məmməd oğlu (1975–1992)
47. Məmmədov Niyaməddin Vaqif oğlu (1978–1992)
48. Məmmədov Söhbət Məmməd oğlu (1976–1992)
49. Məmmədov Zahir Ramiz oğlu (1975–1992)
50. Muradova Aysən Zöhrab qızı (1991–1992)
51. Orucov Cavan Canan oğlu (1976–1992)
52. Orucova Xəyalə Telman qızı (1986–1992)
53. Orucova Mələhət Əli qızı (1975–1992)
54. Orucova Natəvan Nəbi qızı (1989–1992)
55. Səfiyev Sərvan Elxan oğlu (1991–1992)
56. Səlimov Xəzər Səyavuş oğlu (1974–1992)
57. Vəliyev Ağasif Zakir oğlu (1986–1992)
58. Zeynalova Aynurə Tofiq qızı (1986–1992)

ŞUŞA ŞƏHƏRİ

1. Abbasov Coşqun Süleyman oğlu (1990–1991)
2. Abbasova Səadət Şahin qızı (1980–1992)
3. Mustafayev Hafiz Əli oğlu (1977–1992)

LAÇIN RAYONU

1. Alışova Vəsilə Cəfər qızı (1980–1993) itkin
2. Alməmmədov Ehtiram İdris oğlu (1976–1992)
3. Alməmmədov Fariz Ədalət oğlu (1991–1992)
4. Alməmmədova Kəmalə Şamil qızı (1976–1992)
5. Əliyev Tural Nadir oğlu (1981–1993)
6. Əmirəliyev Taleh Valeh oğlu (1976–1993)
7. Hümbətov Bəxtiyar Vəzir oğlu (1982–1992)
8. Hümbətov Canpolad Vəzir oğlu (1992–1992)
9. Hümbətov Elçin Vəzir oğlu (1980–1992)
10. Hümbətov İsmayıl Vəzir oğlu (1984–1992)
11. Hümbətov Nəbati Vəzir oğlu (1986–1992)
12. Hümbətova Gülnarə Vəzir qızı (1988–1992)
13. Musayev Elməddin İsak oğlu (1980–1993)
14. Səlimov Elçin Kamal oğlu (1976–1990)

KƏLBƏCƏR RAYONU

1. Alıyeva Ülvyyə Camal qızı (1985–1992)
2. Quliyeva Xatirə Çingiz qızı (1980–1993)
3. Quliyeva Şahnaz Məhəmməd qızı (1985–1993)
4. Məmişov Taleh Ələsgər oğlu (1984–1993)
5. Zeynalov Fariz Davud oğlu (1979–1993)
6. Quliyev Yaşar Qara oğlu (1982–1993)

AĞDAM RAYONU

1. Abdullayev Vüqar Əfqan oğlu (1983–1994)
2. Ağayev Seymur Fəxrəddin oğlu (1979–1993)
3. Bayramov Niyaməddin Zal oğlu (1977–1992)
4. Bədəlov Fariz Arzu oğlu (2002–2011)
5. Cəfərov Zamiq İbrahim oğlu (1985–1992)
6. Əhmədov Yasin Kəriş oğlu (1977–1992)
7. Əmirova Arzu Rəhbər qızı (1976–1992)
8. Əsədov Nofəl Vəliş oğlu (1987–1992)
9. Əsədov Təyyar Vəliş oğlu (1989–1992)
10. Hacıyev Bəhmən Əlixan oğlu (1980–1993)
11. Quliyeva Gülnarə İmran qızı (1983–1993)
12. Qurbanov Taryel Yelmar oğlu (1977–1993)
13. Məmmədov Emin Çingiz oğlu (1987–1992)
14. Məmmədova Mətanət Səxavət qızı (1992–1992)
15. Mustafayev Əmir Valeh oğlu (1984–1992)
16. Salahov Barat Vəliyəddin oğlu (1975–1993)
17. Sadıqov Yəmən Məhəmməd oğlu (1978–1993)
18. Səfərov İsrafil Elman oğlu (1978–1992)
19. Səmədova Şəhla Ruslan qızı (1989–1993)
20. Səmədova Nuranə Hidayət qızı (1977–1993)
21. Süleymanov Emin İbrahim oğlu (1991–2005)
22. Şirinov Alik Allahverən oğlu (1990–1992)
23. Hacıyev Şahiməli Şahmalı oğlu (1984–1992)

FÜZULİ RAYONU

1. Babayev Beyrək Sərkər oğlu (1981–1994)
2. Dadaşova Nuranə Əlövsət qızı (1982–1993)

3. Eyvazova Aysəba Şahmar qızı (1989–1993)
4. Eyvazova Aytəkin Şahmar qızı (1987–1993)
5. Əliyev Adil Radil oğlu (1984–1993)
6. Əliyeva Aygün Radil qızı (1982–1993)
7. Əliyeva Xuraman Nuşirəvan qızı (1985–1994)
8. Əliyeva Raifə Kamal qızı (1978–1992)
9. Hüseynova Nəsibə Nəhməd qızı (1977–1993)
10. Xəlilov Zamin Şahin oğlu (1982–1993)
11. Quliyev Çingiz Barat oğlu (1975–1992)
12. Quliyev Vəlif Mehman oğlu (1979–1992)
13. Quliyev Zəmiq Mehman oğlu (1981–1992)
14. Qurbanov Rövşən Hübət oğlu (1979–1992)
15. Qurbanova Qızbaş Hübət qızı (1981–1992)
16. Mahmudov Emin Mətləb oğlu (1978–1992)
17. Mirzəyev Nəsimi Cəlil oğlu (1975–1992)
18. Muradova Rəmilə Fəxrəddin qızı (1985–1992)
19. Musayev Səlim Heydər oğlu (1977–1992)
20. Səfərov İlqar Şükür oğlu (1988–1992)
21. Təhirov Hüseyn Zakir oğlu (1975–1992) itkin
22. Talıbova Samirə Müsruf qızı (1983–1992)
23. Vəliyev Cahid Firəddin qızı (1989–1993)
24. Vəliyeva Fazilə Firəddin qızı (1987–1993)

CƏBRAYIL RAYONU

1. Aliyev Samir Qədir oğlu (1977–1993)
2. Allahverdiyev Loğman Həbib oğlu (1977–1993)
3. Hacıyev Vüqar Əli oğlu (1976–1992)
4. Hüseynov İsak Musa oğlu (1982–1993)

5. Xanəliyev Pünhan Bəyiş oğlu (1982–1992)
6. İsgəndərov Rasim Yolçu oğlu (1976–1993)
7. Quliyev Elgün Hüseyn oğlu (1993–1993)
8. Quliyev Elvin Hüseyn oğlu (1993–1993)
9. Məmmədov Mübariz Fərmayıl oğlu (1980–1993)
10. Məmmədov Seyidəli İsmayıl oğlu (1982–1993)
11. Məmmədova Tamella Fərmayıl qızı (1982–1993)
12. Mirzəyev Emin Zahid oğlu (1978–1993)
13. Seyidəliyev Faiq Fazil oğlu (1986–1993)

QUBADLI RAYONU

1. Abulov Əvəz Əvəz oğlu (1982–1993)
2. Dünyamaliyev Pərviz Aqşin oğlu (1993–1993)
3. Ələkbərova Təzəgül Tapdıq qızı (1984–1992)
4. Qafarov İxtiyar Maşallah oğlu (1991–1993) itkin
5. Mahmudova Samir Nadir oğlu (1983–1992)
6. Məcnunova Güləfə İzzət qızı (1978–1993) itkin
7. Məcnunova Səkinə İzzət qızı (1982–1993) itkin
8. Yaqubova Bənövşə Eyvaz qızı (1989–1992)

ZƏNGİLƏN RAYONU

1. Abasquliyev Vüqar Rəşid oğlu (1977–1992)
2. Babayev Vüqar Baba oğlu (1976–1992)
3. Hüseynova Könül İmamqulu qızı (1985–1992)
4. Nəcəfov Pərviz Qabil oğlu (1979–1992)
5. Süleymanov Sadiq Baloğlan oğlu (1982–1992)

QAZAX RAYONU

1. Adıgözəlov Hafiz Ramiz oğlu (1989–1990)
2. Allahverənov İmran Dursun oğlu (1975–1992)
3. Əliyeva Aliyə Fərhad qızı (1977–1992)
4. Kazımova Xədicə İsmayıl qızı (1981–1993)
5. Quliyev Aftandil Mansır oğlu (1974–1990)
6. Quliyev Rəşad Şəhraz oğlu (1983–1999)
7. Mədətov Ruslan Cahandar oğlu (1977–1993)
8. Məmmədov Elbrus Veyis oğlu (1996–1996)
9. Vəliyev İntiqam Adil oğlu (1974–1993)

TOVUZ RAYONU

1. Alıyev Zahid David oğlu (1975–1992)
2. Allahyarov Rafiq Şaynalı oğlu (1981–1993)
3. Allahyarova Zərifə Şaynalı qızı (1989–1993)
4. Aslanov Firdovsi Bayram oğlu (1977–1993)
5. Aslanov Kamran Ramiz oğlu (1992–1993)
6. Əliyev Elnur Səlim oğlu (1982–1993)
7. Həsənov Rüfət Vahid oğlu (1979–1993)
8. Həsənov Zamin Süleyman oğlu (1982–1993)
9. Hüseynov Bayram Kamal oğlu (1986–1992)
10. Hüseynov Nahid Süleyman oğlu (1982–1993)
11. Qajarov Vüsal Əlizadə oğlu (1982–1993)
12. Qasimov Zülfüqar Ələmdar oğlu (1981–1993)
13. Şahmalıyeva Aygün Zirəddin qızı (1999–2011)
14. Şıxıyev Mətləb Məhərrəm oğlu (1983–1993)

GƏDƏBƏY RAYONU

1. Həsənov Qafur Bəxtiyar oğlu (1976–1993)
2. Qafarov Samir Sahib oğlu (1978–1992)
3. Qafarov Yaşar Sahib oğlu (1981–1992)
4. Qafarova Aytəkin Sahib qızı (1979–1992)
5. Qasımov Çilingir Mayıl oğlu (1981–1993)
6. Məmmədova Əsmayə Famil qızı (1979–1992)

SAATLI RAYONU

1. Quliyev Vaqif Sədri oğlu (1980–1993)

ŞAMAXI RAYONU

1918-ci ildə 965 uşaq qətlə yetirilib.

İdeya müəllifi *Faiq Şükürbəyli*

Kompüter tərtibatçıları *Mələk Şimşək,*

Aqil Əmrahov

Korrektorları *Natəvan İsmayılova,*

Ülkər Tağıyeva

Çapa imzalanmışdır 23.11.2016.

Kağız formatı 60x84 1/16. Fiziki çap vərəqi 10.

Sifariş 75. Tiraj 150.

«Aspoligraf» nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsinin
mətbəəsində çap olunmuşdur.

Bakı, AZ 1052, Fətəli xan Xoyski küç., 121^B

Tel.:(+994 12) 567-81-28/29; Faks: (+994 12) 567-82-68

E-mail: aspoligraf.ltd@gmail.com

İlkin Şükürbəyli (Qurbanov İlkin Faiq oğlu)
Nəsimi Faiqoğlu (Qurbanov Nəsimi Faiq oğlu)
QƏTL EDİLMİŞ UŞAQLAR
Bakı, «Aspoliqraf», 2016.